

Het alcoholgebruik van de Belgische werknemer

White paper
Powered by ZebraZone

I. INHOUD

I.	Inhoud.....	1
II.	Voorwoord en samenvatting van de resultaten	3
III.	Methodologie en Definities	7
	A. Vragenlijst.....	7
	B. Screeningsprotocol.....	7
	C. Definities	8
IV.	Beschrijving van de steekproef: Wie nam deel aan de enquête?	11
	A. Steekproef 1	11
	B. Steekproef 2	12
V.	Overzicht van de resultaten	15
	A. Globale resultaten omtrent alcoholgebruik van de Belgische werknemer.....	15
	Niveaus van alcoholgebruik	15
	Alcoholconsumptie.....	17
	Symptomen die kunnen wijzen op misbruik of alcoholafhankelijkheid	23
	Alcoholgerelateerde problemen	29
	B. Waardoor wordt onveilig alcoholgebruik beïnvloed?.....	37
	Geslacht	38
	Interactie tussen geslacht en veiligheidsfunctie	39
	Statuut.....	40
	Interactie tussen geslacht, statuut en veiligheidsfunctie.....	41
	Leeftijd	42
	Interactie tussen leeftijd en wel of geen veiligheidsfunctie	43
	Interactie tussen sector en wel of geen veiligheidsfunctie	44
	Onveilig alcoholgebruik volgens geslacht, statuut en leeftijd.....	45
	C. Rijden onder invloed	46
	Globale resultaten.....	46
	Waardoor wordt rijden onder invloed beïnvloed?.....	46
	Verband tussen rijden onder invloed en onveilig alcoholgebruik.....	52
	D. Rookgedrag	54
	Globale resultaten.....	54
	Verband tussen rookgedrag en onveilig alcoholgebruik	55
	E. Alcohol op het werk	56
	Globale resultaten.....	57
	Waardoor wordt de tolerantie van alcohol op het werk beïnvloed?.....	59
VI.	Referenties.....	62
VII.	Doelstelling en auteur.....	64
	A. Doel.....	64
	B. Van wie gaat het onderzoek uit?	64
	De groep Securex	64
	Securex Health & Safety Solutions	64
	Securex Research Center.....	65
	C. Contactgegevens	66

Rechten van intellectuele eigendom

De gebruiker erkent dat alle verstrekte informatie en gegevens eigendom zijn van Securex Corporate GEIE en verbindt zich ertoe om er geen wijzigingen in aan te brengen.

De gehele of gedeeltelijke reproductie, verspreiding, verkoop, verdeling of wijziging van bestanden, terbeschikkingstelling van het publiek en/of hergebruik in welke vorm ook, aanpassingen en gebruik voor commerciële doeleinden van alle informatie en gegevens is verboden, tenzij met voorafgaande schriftelijke toestemming van Securex Corporate GEIE. Het is evenzeer verboden de gegevens elektronisch op te slaan en te gebruiken voor onwettige doeleinden.

De verstrekte informatie mag worden gereproduceerd in niet-commerciële publicaties en presentaties, mits voldaan wordt aan volgende 2 voorwaarden:

1. een voorafgaande schriftelijke mededeling aan info@zebrazone.be, met vermelding van de gegevens die gereproduceerd worden en het medium waarin gereproduceerd wordt; en
2. de volgende bronvermelding bij de reproductie: © ZebraZone.

II. VOORWOORD EN SAMENVATTING VAN DE RESULTATEN

Een pintje bier drinken om zich te ontspannen, voor het plezier een goede wijn degusteren, drinken om in de sfeer te komen, ... Alcoholconsumptie heeft een aantal aangename en zelfs relaxerende effecten .... Ondertussen blijft het gebruik van alcohol, zelfs sporadisch, echter niet zonder gevaren.

Drank kan aan de oorsprong liggen van veiligheidsproblemen en is vaak de oorzaak van allerlei soorten ongevallen, zoals verkeersongevallen. Alcoholmisbruik staat in voor 1/3e van de dodelijke ongevallen in het verkeer. Bovendien hebben 10 à 30% van de ernstige arbeidsongevallen te maken met het drinken van alcohol.

Overmatig alcoholgebruik is na tabaksgebruik en hoge bloeddruk de belangrijkste risicofactor voor gezondheidsschade. Overmatig alcoholgebruik is vanuit het standpunt van public health een belangrijkere risicofactor dan overgewicht, verhoogde cholesterol of gebrek aan lichaamsbeweging.

Een overmatig alcoholgebruik kan zowel op korte als op lange termijn tot ongewenste gevolgen leiden. Zodra genuttigd, komt alcohol snel in het bloed terecht en kan zo op korte termijn volgende lichamelijke effecten teweegbrengen:

- verdoving van de hersenen, beoordelingsfouten;
- concentratieverlies;
- verminderde bewegingscoördinatie en reflexen;
- neiging tot zelfoverschatting;
- geïrriteerdheid, opzoeken van conflicten of vandalisme.

Op middellange termijn zal geregeld of overmatig alcoholgebruik tot volgende nefaste effecten voor het organisme leiden:

- risico op levercirrose of leverkanker (voornaamste orgaan dat alcohol filtert);
- beschadiging van het spijsverteringsstelsel (maagzweren, mond-, slokdarm- en maagbloedingen, keel- en slokdarmkanker);
- toename van cardiovasculaire ziekten;
- toename van een heleboel kankers (borstkanker, slokdarmkanker ... een vrouw die meer dan 2 glazen alcohol per dag drinkt verhoogt haar risico op borstkanker met bijna 30% ...);
- aantasting van het zenuwstelsel en van de hersenen.

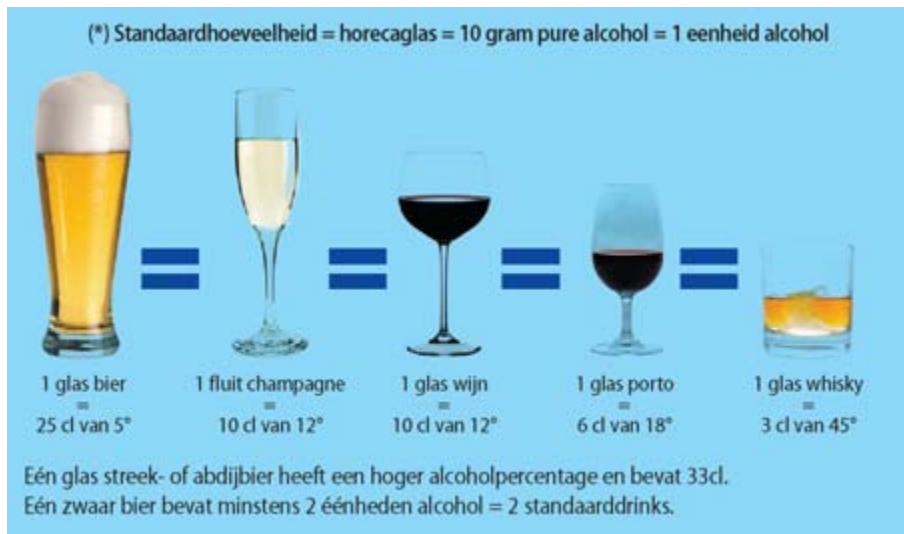
Het herhaald en overmatig gebruik van alcohol kan eveneens ernstige gevolgen hebben op psychisch en gedragsmatig vlak:

- verlies van zelfvertrouwen, angstaanvallen;
- agressiviteit, woedeaanvallen;
- geweld (overmatig gebruik van alcohol vormt een van de voornaamste factoren in echtelijk geweld);
- depressie;
- risico op alcoholafhankelijkheid.

Hoewel het sociaal wordt aanvaard, aangemoedigd, vrij verdeeld en verkocht, blijft alcohol een drug en wordt het als dusdanig gedefinieerd door de World Health Organization. Het is dus raadzaam om het met de nodige voorzichtigheid en gematigdheid te gebruiken.

“Veilige grenzen” voor alcoholgebruik:

- Niet meer dan 14 standaardhoeveelheden alcoholische drank per week voor vrouwen.
- Niet meer dan 21 standaardhoeveelheden alcoholische drank per week voor mannen.
- Gedurende minstens 2 dagen per week geen alcohol drinken.
- Niet meer dan 6 standaardhoeveelheden alcoholische drank kort na elkaar.
- Niet drinken in onveilige situaties.

Securex voerde tijdens de maanden juli tot en met december van 2007 een onderzoek uit met als doel werknemers individueel te sensibiliseren en het alcoholgebruik van Belgische werknemers in kaart te brengen. De data werden verzameld via systematische screening van de werknemers die op jaarlijks medisch onderzoek komen bij de bedrijfsartsen van de Externe Dienst voor Preventie en Bescherming van Securex. Met het oog op de representativiteit werd de oorspronkelijke steekproef van 24.603 werknemers gereduceerd tot 7169 respondenten. Deze zijn allen werkende mensen in loonverband uit de privé-sector. Belgische ondernemingen hebben hierdoor de mogelijkheid om de bedrijfseigen resultaten te vergelijken met up-to-date arbeidsmarktgegevens.

Wat zijn de meest opvallende resultaten uit dit onderzoek?

Alcoholgebruik

13% van de Belgische werknemers gebruikt **alcohol op een onveilige manier**. Er zijn significant **meer mannen** (18%) met een onveilig alcoholgebruik **dan vrouwen** (6%).

- 1 op 10 werknemers heeft tijdens de laatste 12 maanden geen enkele alcoholhoudende drank gedronken. Bijna 1 op 3 werknemers drinkt 2 keer of meer per week alcohol, waarvan 22% 2 tot 3 keer per week, en 10% 4 keer per week of meer. Mannen drinken

vaker dan vrouwen. Tweemaal zo veel mannen als vrouwen nuttigen minstens 2 maal per week een alcoholhoudende drank (41% vs. 21%).

- Als mannen drinken, drinken ze meer dan vrouwen. Tweemaal zo veel mannen als vrouwen (45% vs. 23%) consumeren, als ze drinken, minstens 3 alcoholische dranken per dag. De meeste vrouwen (77%) houden het bij 1 of 2 drankjes per keer.
- Bijna de helft van de werknemers (46%) zegt nooit 6 of meer standaarddranken bij éénzelfde gelegenheid te drinken. 24% doet dit minstens eenmaal per maand. We tellen significant meer vrouwen die nog nooit 6 of meer standaarddranken hebben gedronken bij éénzelfde gelegenheid (65%) dan mannen (33%).
- Ruim 1 op 100 werknemers kan minstens eenmaal per maand niet normaal presteren omdat hij “onder invloed” is. Bij mannelijke werknemers is dat bijna 2 op 100.
- Bijna 10% van de werknemers heeft de afgelopen 12 maanden minstens één keer een black-out gehad door zijn alcoholgebruik (van de avond voordien). Bijna 4 keer zoveel mannen dan vrouwen hadden tijdens de laatste 12 maanden een black-out door hun alcoholconsumptie (12% vs. 3%).
- Het geslacht van de werknemer heeft een effect op het al dan niet zichzelf of iemand anders verwonden door het drinkgedrag. Dit gevolg van problematisch alcoholgebruik komt meer voor bij mannen (4%) dan bij vrouwen (1%).

Waardoor wordt alcoholgebruik beïnvloed?

De kenmerken met een onafhankelijke invloed op onveilig alcoholgebruik zijn leeftijd, geslacht en statuut. Het al dan niet uitoefenen van een veiligheidsfunctie en de sector hebben enkel een effect bij bepaalde groepen van werknemers. Volgende werknemers getuigen van een onveilig alcoholgebruik:

- 19% van de werknemers **jonger dan 30 jaar**
- 18% van de **mannelijke** werknemers
- 17% van de **arbeiders**
- 17% van de **vrouwelijke arbeiders met een veiligheidsfunctie**
- 16% van de werknemers uit de **industriële sector die geen veiligheidsfunctie¹** uitoefenen

Het grootste aandeel werknemers met een onveilig alcoholgebruik wordt bijgevolg teruggevonden bij de mannelijke arbeiders die jonger zijn dan 30 jaar, namelijk 27%.

De mate van onveilig alcoholgebruik is gelijkaardig in Vlaanderen, Brussel en Wallonië. Het maakt ook niet uit of een werknemer in een grote dan wel in een kleine onderneming werkt.

Rijden onder invloed

1 op 3 Belgische werknemers rijdt af en toe onder invloed van alcohol (33%). 10% van de Belgische werknemers rijdt minstens eenmaal per maand onder invloed.

---

¹ Veiligheidsfunctie = gebruik van motorvoertuigen, machines of wapens waardoor men de veiligheid en gezondheid van andere personen in gevaar kan brengen, bv een vrachtwagenbestuurder.

De kenmerken met een onafhankelijke invloed op rijden onder invloed zijn statuut, geslacht, regio en leeftijd. Volgende werknemers hebben minstens eenmaal in de laatste 12 maanden onder invloed gereden:

- 56% van de **kaderleden**
- 44% van de **mannelijke** werknemers
- 39% van de werknemers die in **Brussel** werken
- 34% van de werknemers van **25 jaar en ouder**
- 29% van de **vrouwen die in Brussel werken**

Hoe vaker men onder invloed rijdt, hoe hoger de kans op onveilig alcoholgebruik. De groep werknemers met een onveilig alcoholgebruik telt ook meer werknemers die minstens eenmaal onder invloed gereden hebben in de laatste 12 maanden (67%) dan werknemers met een veilig alcoholgebruik (31%).

Rookgedrag

Werknemers die ooit gerookt hebben of die nog steeds roken hebben een hogere kans op onveilig alcoholgebruik (19%) dan werknemers die nooit gerookt hebben (9%)

Alcohol op het werk

Bijna 1 op 3 Belgische werknemers mag nooit alcohol drinken op het werk (32%). Ongeveer de helft (51%) geeft aan alcohol te mogen drinken bij speciale gelegenheden zoals een personeelsfeest, een afscheidsdrink enz. Bijna 1 op 10 werknemers mag bij speciale gelegenheden en beperkt tijdens de middagpauze alcohol drinken (9,93%). 2,21% mag bij speciale gelegenheden alcohol drinken, en onbeperkt tijdens de middagpauze. Tot slot mag 5,10% altijd alcohol drinken in de organisatie. 17% van de werknemers mag dus dagelijks alcohol drinken op het werk.

De kenmerken met een onafhankelijke invloed op de tolerantie tegenover alcohol op het werk zijn statuut, type bedrijf (privé/publiek) en provincie. Volgende werknemers mogen dagelijks alcohol drinken op het werk:

- 20% van de **bedienden**
- 19% van de werknemers uit de **privé sector**
- 19% van de werknemers die **niet in de provincies Limburg of Namen** werken

Grote en kleine ondernemingen vertonen geen verschil in tolerantie tegenover alcohol op het werk.

Het al dan niet beschikbaar stellen van alcohol tijdens de middagpauze vertoont geen verband met onveilig alcoholgebruik. Het niet of minder ter beschikking stellen van alcohol door de werkgever heeft dus geen invloed op de mate van onveilig alcoholgebruik van zijn werknemers.

III. METHODOLOGIE EN DEFINITIES

A. Vragenlijst

De data waarop de resultaten in dit onderzoeksrapport zijn gebaseerd, werden in de loop van de tweede helft van 2007 verzameld via systematische screening van de werknemers die op jaarlijks medisch onderzoek komen bij de bedrijfsartsen van de Externe Dienst voor Preventie en Bescherming van Securex.

Voor de screening werd gebruik gemaakt van de AUDIT vragenlijst (Alcohol Use Disorder Identification Test). De AUDIT werd ontwikkeld door de World Health Organization (WHO) en is ondertussen uitgegroeid tot de gouden standaard voor de detectie van risicovol alcoholgebruik².

De AUDIT telt 10 vragen opgedeeld in drie groepen³: alcoholconsumptie (3 vragen), symptomen die kunnen wijzen op misbruik of alcoholafhankelijkheid (3 vragen) en alcoholgerelateerde problemen (4 vragen).

B. Screeningsprotocol

Werknemers die zich aanmelden voor een medisch onderzoek werd toestemming gevraagd om enkele vragen te stellen rond hun alcoholgebruik. Het percentage weigering was ongeveer 5%. De AUDIT vragenlijst werd overhandigd en ingevuld door de werknemer in afwachting van het medisch onderzoek. Tijdens het medisch onderzoek werd de individuele score berekend en werd zo nodig een “brief intervention” uitgevoerd door de arbeidsgeneesheer. Alle werknemers die een vragenlijst hadden ingevuld kregen een brochure over veilig alcoholgebruik.

Voor het screeningsprotocol werd gebruik gemaakt van een adaptatie van de clinical guidelines gepubliceerd door het National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism uit de Verenigde Staten (NIAA). Dit aangepaste protocol wordt eveneens ondersteund door onderzoekers van het International Network on Brief Interventions (INEBRIA).

Elke vraag in dit meetinstrument heeft een set van antwoorden. Per antwoord is er een aparte score die varieert van 0 tot 4. De totaalscore varieert tussen 0 en 40. Volgende categorieën van alcoholgebruik worden gehanteerd op basis van de totaalscore op de AUDIT:

Categorie		Totaalscore	
		Man	Vrouw
Veilig gebruik	Geheelonthouder	0	0
Veilig gebruik	Matig gebruik	1 tot 7	1 tot 6
Onveilig gebruik	Risicogebruik	8 tot 13	7 tot 13
Onveilig gebruik	Schadelijk gebruik	14 tot 20	14 tot 20
Onveilig gebruik	Risico op afhankelijkheid	> 20	> 20

² De AUDIT is niet ontwikkeld als screeningsinstrument voor alcoholisme of alcoholverslaving.

³ De volledige vragenlijst is beschikbaar bij de auteurs. Opgepast: de AUDIT is wetenschappelijk nooit gevalideerd om 3 dimensies te meten via deze 3 groepen van vragen.

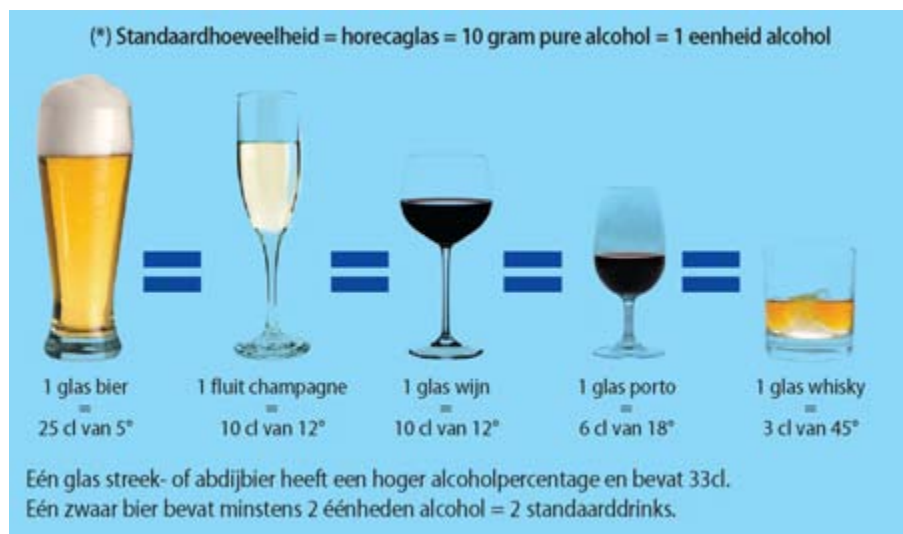
Tijdens de *brief intervention* geeft de bedrijfsarts advies op basis van de totaalscore van de werknemer. Bij *risicogebruik* wordt aangeraden het alcoholgebruik te beperken. Risicogebruik verhoogt immers het risico op schadelijke gevolgen voor de gebruiker, zowel op fysiek als op mentaal vlak, eventueel zelfs op sociaal vlak. *Schadelijk gebruik* leidt tot een doorverwijzing naar de huisarts om zich medisch te laten volgen of begeleiden. Dit niveau van alcoholgebruik veroorzaakt immers schade aan de gezondheid. *Risico op afhankelijkheid* tot slot vergt een doorverwijzing naar een specialist of naar de gespecialiseerde zorg. De afhankelijkheid uit zich zowel op fysiek vlak (hoge tolerantie, ontwenningverschijnselen) als op psychologisch vlak (gebrek aan controle over het alcoholgebruik)⁴.

C. Definities

Onderstaande definities zijn voornamelijk gebaseerd op deze gepubliceerd door de WHO en de NIAA.

Standaarddrink

Een volume van een alcoholische drank (bvb. glas wijn, pintje bier, cocktail) dat ongeveer een gelijke hoeveelheid (in gram) alcohol bevat, onafhankelijk van het type drank. In België bevat één standaarddrink 10 gram alcohol (zie schema).

Geheelonthouder

Iemand die geen alcoholische dranken nuttigt, om principiële of om andere redenen. De term “actuele geheelonthouder” wordt in vragenlijstonderzoeken gedefinieerd als een persoon die geen alcoholische dranken consumeerde gedurende de 12 voorgaande maanden.

⁴ Het is niet de bedoeling van dit onderzoek om het percentage Belgische werknemers met een alcoholverslaving realistisch in te schatten. De gebruikte onderzoeksmethode volstaat niet voor dit niveau van alcoholgebruik, gezien de verhoogde tendens tot ontkenning van werknemers in deze categorie.

Binge Drinking

Het gebruik van een hoeveelheid alcohol van 60 gram of meer bij één gelegenheid. In België komt dit voor een gemiddelde volwassene overeen met de consumptie van 6 of meer standaarddranken.

Black-out

Een black-out is een stoornis van het korte termijn geheugen die kan optreden na het drinken van veel alcoholische dranken bij één gelegenheid. Op het moment van drinken lijkt er niets aan de hand, maar later - de volgende ochtend - blijkt men zich niets meer te kunnen herinneren van wat er tijdens het drinken is gebeurd. De uitleg is dat de informatie uit het korte termijn geheugen niet is doorgegeven aan het lange termijn geheugen. Met andere woorden: men zal het gebeurde nooit meer herinneren. Er kunnen ook zogenaamde gray-outs voorkomen: men kan zich nog wel dingen herinneren, maar dan alleen zeer fragmentarisch. Ook hier is een fout opgetreden in de overdracht van informatie van het korte naar het lange termijn geheugen. Het regelmatig optreden van black-outs wordt beschouwd als een indicatie voor problematisch alcoholgebruik.

Rijden onder invloed (“Drinking-Driving”)

Het besturen van een wagen met een hoeveelheid alcohol in het bloed boven een bepaalde limiet. Rijden onder invloed is strafbaar. In België is de limiet wettelijk vastgelegd op 0,5 pro mille alcohol in bloed. Deze limiet komt ongeveer overeen met de consumptie van 2 standaarddranken.

Criteria voor misbruik van een middel (DSM IV)

Een patroon van onaangepast gebruik van een middel dat significante beperkingen of lijden veroorzaakt. De evaluatie van zulk patroon gebeurt over een periode van twaalf maanden en blijkt uit ten minste een (of meer) van de volgende:

1. Herhaaldelijk gebruik van het middel met als gevolg dat het niet meer lukt om in belangrijke mate verplichtingen op het werk, school of thuis na te komen (bijvoorbeeld herhaaldelijk afwezig of slecht werk afleveren in samenhang met het gebruik van het middel; met het middel samenhangende afwezigheid, schorsing of verwijdering van school; verwaarlozing van kinderen of het huishouden).
2. Herhaaldelijk gebruik van het middel in situaties waarin het fysiek gevaarlijk is (bijvoorbeeld autorijden of bedienen van een machine als men onder invloed van het middel is).
3. Herhaaldelijk, in samenhang met het middel, in aanraking komen met justitie (bijvoorbeeld aanhouding wegens verstoring van de openbare orde in samenhang met het middel).
4. Voortdurend gebruik van het middel ondanks aanhoudende of terugkerende problemen op sociaal of intermenselijk terrein veroorzaakt of verergerd door de

effecten van het middel (bijvoorbeeld ruzie met de echtgenoot over de gevolgen van de intoxicatie, vechtpartijen).

Criteria voor afhankelijkheid van een middel (DSM IV)

Een patroon van onaangepast gebruik van een middel dat significante beperkingen of lijden veroorzaakt zoals blijkt uit drie (of meer) van de volgende, die zich op een willekeurig moment in dezelfde periode van twaalf maanden voordoen:

1. Tolerantie – gedefinieerd door ten minste een van de volgende:
  - a. een behoefte aan duidelijk toenemende hoeveelheden van het middel om een intoxicatie of de gewenste werking te bereiken
  - b. een duidelijk verminderd effect bij voortgezet gebruik van dezelfde hoeveelheid van het middel
2. Onthouding – gedefinieerd door ten minste een van de volgende:
  - a. het voor het middel karakteristieke onthoudingssyndroom
  - b. hetzelfde (of een nauw hiermee verwant) middel wordt gebruikt om onthoudingsverschijnselen te verlichten of te vermijden
3. Het middel wordt vaak in grotere hoeveelheden of gedurende een langere tijd gebruikt dan het plan was.
4. Er bestaat de aanhoudende wens of er zijn weinig succesvolle pogingen om het gebruik van het middel te verminderen of in de hand te houden.
5. Een groot deel van de tijd gaat op aan activiteiten nodig om aan het middel te komen (bijvoorbeeld verschillende artsen bezoeken of grote afstanden afleggen), het gebruik van het middel (bijvoorbeeld kettingroken), of aan het herstel van de effecten ervan.
6. Belangrijke sociale of beroepsmatige bezigheden of vrijetijdsbesteding worden opgegeven of verminderd vanwege het gebruik van het middel.
7. Het gebruik van het middel wordt gecontinueerd ondanks de wetenschap dat er een hardnekkig of terugkerend sociaal, psychisch of lichamelijk probleem is dat waarschijnlijk veroorzaakt of verergerd wordt door het middel (bijvoorbeeld actueel cocaïne gebruik ondanks het besef dat een depressie door cocaïne veroorzaakt wordt of doorgaan met het drinken van alcohol ondanks het besef dat een maagzweer verergerde door het alcoholgebruik).

IV. BESCHRIJVING VAN DE STEEKPROEF: WIE NAM DEEL AAN DE ENQUÊTE?

A. Steekproef 1

De data werden tijdens de maanden juli tot en met december van 2007 verzameld tijdens medisch onderzoeken uitgevoerd door de bedrijfsartsen van de Externe Dienst voor Preventie en Bescherming van Securex. Met het oog op de representativiteit werd de oorspronkelijke steekproef van 24.603 werknemers gereduceerd tot 7169 respondenten. Deze zijn allen werkende mensen in loonverband uit de privé-sector.

Onderstaande tabellen geven een overzicht van de sociodemografische kenmerken waarvoor de steekproef representatief werd gemaakt: geslacht, leeftijd, statuut en sector. De steekproef is dus zo opgebouwd dat de verdeling voor deze sociodemografische kenmerken wordt benaderd zoals die in werkelijkheid voorkomt in de Belgische arbeidsmarkt volgens het Rijksinstituut voor Sociale Zekerheid⁵.

Geslacht	Aantal	Percentage
Man	4163	58,07%
Vrouw	3006	41,93%

Leeftijd	Aantal	Percentage
< 25 jaar	985	13,74%
25-29 jaar	1132	15,79%
30-34 jaar	1041	14,52%
35-39 jaar	1063	14,83%
40-44 jaar	999	13,94%
45-49 jaar	814	11,35%
50-54 jaar	585	8,16%
55 jaar en ouder	550	7,67%

Statuut	Aantal	Percentage
Arbeider	3335	46,52%
Bediende + kader	3834	53,48%

Sector ⁶	Aantal	Percentage
Industrie	2332	32,53%
Commerciële diensten	3489	48,67%
Niet-commerciële diensten	1348	18,80%

De steekproef werd niet representatief gemaakt voor de werkgeverskenmerken regio en omvang (aantal werknemers), omdat uit analyses op een volledig representatieve steekproef - dus ook representatief voor regio en omvang - van 1319 respondenten bleek dat er geen

⁵ www.onssrszls.fgov.be.

⁶ Deze onderverdeling in sectoren komt overeen met volgende terminologie:

1. Industrie: primaire en secundaire sector, bvb bouw, energie, landbouw, metaalsector
2. Commerciële dienstverlening: tertiaire sector, bvb immobiëlen, transport, horeca, telecommunicatie...
3. Niet-commerciële dienstverlening: quataire sector, bvb onderwijs, gezondheidszorg, cultuur...

verband is tussen deze kenmerken en het onveilig alcoholgebruik van de Belgische werknemer. In onderstaande tabellen geven we louter ter informatie de verdeling van de steekproef voor deze beide kenmerken.

Regio	Aantal	Percentage
Vlaanderen	4550	63,47%
Brussel centrum	467	6,51%
Wallonië	1894	26,42%
Niet ingevuld	258	3,60%

Omvang	Aantal	Percentage
< 10 werknemers	1425	19,88%
10-49 werknemers	2131	29,73%
50-99 werknemers	893	12,46%
100-249 werknemers	854	11,91%
250-499 werknemers	655	9,14%
500-999 werknemers	390	5,44%
1000 werknemers of meer	539	7,52%
Niet ingevuld	282	3,93%

B. Steekproef 2

De enquêtes werden in het kader van de jaarlijkse ZebraBenchmark afgenomen in de tweede helft van 2007 in de verschillende Belgische provincies via straatinterviews en een online bevraging. Met het oog op de representativiteit werd de oorspronkelijke steekproef van 2151 werknemers gereduceerd tot 1500 respondenten. De respondenten zijn allen werknemers in loonverband.

Onderstaande tabellen geven een beschrijving van de steekproef per sociodemografisch kenmerk van de respondenten. De steekproef is zo opgebouwd dat de verdeling wordt benaderd zoals die in werkelijkheid voorkomt in de Belgische arbeidsmarkt.⁷ Eventuele afwijkingen ten opzichte van de nationale arbeidsmarktverdeling staan vermeld onder de respectievelijke tabellen.

Deze steekproef wordt enkel gebruikt voor de analyses omtrent alcohol op het werk.

Geslacht	Aantal	Percentage
Man	857	57,13%
Vrouw	643	42,87%
Niet ingevuld	0	0,00%

⁷ Bronnen: NIS en RSZ.

Leeftijd	Aantal	Percentage
Minder dan 25 jaar	186	12,40%
25-29 jaar	231	15,40%
30-34 jaar	228	15,20%
35-39 jaar	195	13,00%
40-44 jaar	198	13,20%
45-49 jaar	201	13,40%
50-54 jaar	147	9,80%
55 jaar en ouder	108	7,20%
Niet ingevuld	6	0,40%

Anciënniteit	Aantal	Percentage
Minder dan 1 jaar	250	16,67%
1-3 jaar	354	23,60%
4-10 jaar	380	25,33%
11-20 jaar	251	16,73%
21 jaar of meer	253	16,87%
Niet ingevuld	12	0,80%

Statuut	Aantal	Percentage
Arbeider	517	34,47%
Bediende	812	54,13%
Kaderlid	158	10,53%
Niet ingevuld	13	0,87%

Werkregime	Aantal	Percentage
Voltijds	1198	79,87%
Deeltijds	289	19,27%
Niet ingevuld	13	0,87%

Diploma	Aantal	Percentage
Universitair onderwijs	236	15,73%
Hoger onderwijs lange type	113	7,53%
Hoger onderwijs korte type	323	21,53%
Hoger secundair onderwijs	534	35,60%
Lager secundair onderwijs	215	14,33%
Lager onderwijs	66	4,40%
Niet ingevuld	13	0,87%

Er is een kleine oververtegenwoordiging van hoogopgeleiden (vooral respondenten met een universitair diploma en een diploma hoger onderwijs van het lange type) en een kleine ondervertegenwoordiging van respondenten met een diploma lager onderwijs.

Type bedrijf	Aantal	Percentage
In een privé firma	1086	72,40%
Bij de overheid: statutair	244	16,27%
Bij de overheid: contractueel	166	11,07%
Niet ingevuld	4	0,27%

Er is een heel kleine ondervertegenwoordiging van het aantal respondenten dat tewerkgesteld is in een privé firma.

Regio	Aantal	Percentage
Oost-Vlaanderen	240	16,00%
West-Vlaanderen	112	7,47%
Antwerpen	208	13,87%
Limburg	145	9,67%
Vlaams-Brabant	117	7,80%
Brussel	227	15,13%
Luik	96	6,40%
Namen	103	6,87%
Henegouwen	84	5,60%
Luxemburg	54	3,60%
Waals-Brabant	30	2,00%
Niet ingevuld	84	5,60%

Er is een heel kleine oververtegenwoordiging van het aantal respondenten tewerkgesteld in Oost-Vlaanderen, Limburg en Namen en een heel kleine ondervertegenwoordiging van de werknemers werkzaam in West-Vlaanderen, Antwerpen en Henegouwen. De verdeling 'Vlaanderen- Brussels Hoofdstedelijk gewest- Wallonië' is wel volledig representatief.

Bedrijfs grootte	Aantal	Percentage
< 10 werknemers	258	17,20%
10-49 werknemers	295	19,67%
50-99 werknemers	130	8,67%
100-249 werknemers	160	10,67%
250-499 werknemers	136	9,07%
500-999 werknemers	113	7,53%
> 1000 werknemers	377	25,13%
Niet ingevuld	31	2,07%

Er is een heel kleine oververtegenwoordiging van het aantal werknemers werkzaam in organisaties met minder dan 10 werknemers en in organisaties met 100 tot 249 werknemers en een kleine ondervertegenwoordiging van respondenten in bedrijven met meer dan 1000 werknemers.

V. OVERZICHT VAN DE RESULTATEN⁸

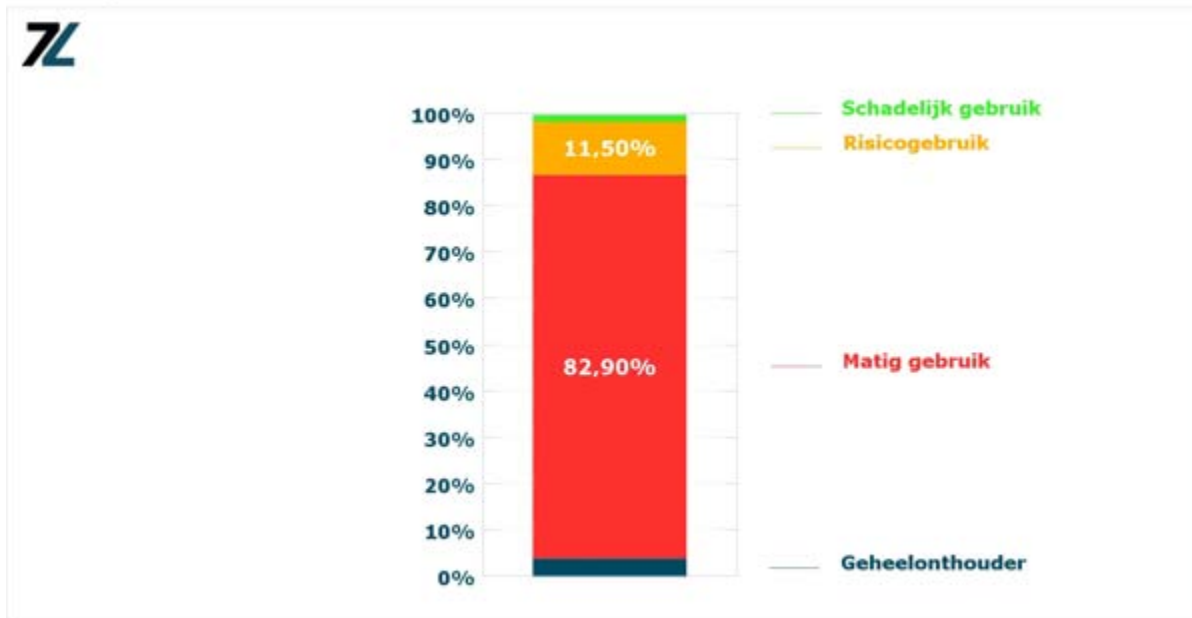
A. Globale resultaten omtrent alcoholgebruik van de Belgische werknemer

Niveaus van alcoholgebruik

3,97% van de Belgische werknemers noemt zichzelf geheelonthouder⁹. Dit wil zeggen dat ze nooit een alcoholhoudende drank drinken. Meer dan 4 op 5 werknemers (82,90%) drinkt slechts matig alcohol. Hiertegenover staat dat meer dan 1 op 10 werknemers (11,50%) een risicogebruik heeft wat alcohol betreft. Verder heeft 1,50% van de werknemers een schadelijk gebruik, en 0,13% een risico op afhankelijkheid.

13,13% van de Belgische werknemers gebruikt alcohol op een onveilige manier¹⁰.

Alcoholgebruik

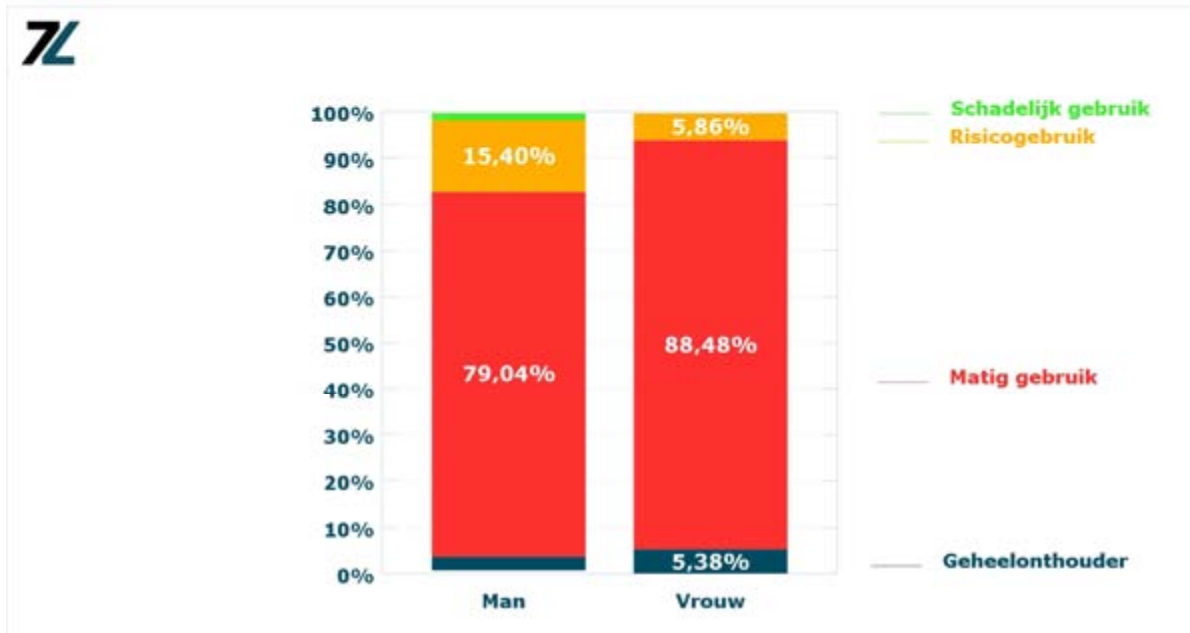
⁸ Voor de leesbaarheid is er geopteerd om in de bespreking van de resultaten steeds over ‘de werknemer’ te spreken. Uiteraard bedoelen we hiermee zowel de vrouwelijke als de mannelijke werknemers.

⁹ En scoort ook negatief op de laatste 2 vragen van de vragenlijst die zich niet tot het gebruik en de gevolgen van de laatste 12 maanden beperken, maar die ook naar gevolgen van alcoholgebruik peilen die zich langer dan 12 maanden geleden voordeden (“zelf of anderen gewond” en “bezorgdheid van anderen”).

¹⁰ De categorieën ‘risicogebruik’, ‘schadelijk gebruik’ en ‘risico op afhankelijkheid’ werden samengenomen tot de globale categorie ‘onveilig alcoholgebruik’. De categorieën ‘geheelonthouder’ en ‘matig alcoholgebruik’ vormen samen de categorie ‘veilig gebruik’.

Als we naar het alcoholgebruik kijken in functie van het geslacht van de werknemers, dan zien we dat er bij de vrouwen significant¹¹ meer geheelonthouders zijn dan bij de mannen (5,38% vs. 3%). We zien bovendien dat significant¹² meer mannen onveilig¹³ alcoholgebruik hebben dan vrouwen (17,96% vs. 6,14%).

Alcoholgebruik
Volgens geslacht

¹¹ p = 0,042 via Fisher Exact Test for Count Data.

¹² p = 0,000 via Fisher Exact Test for Count Data.

¹³ Onveilig alcoholgebruik = risicogebruik + schadelijk gebruik + risico op afhankelijkheid.

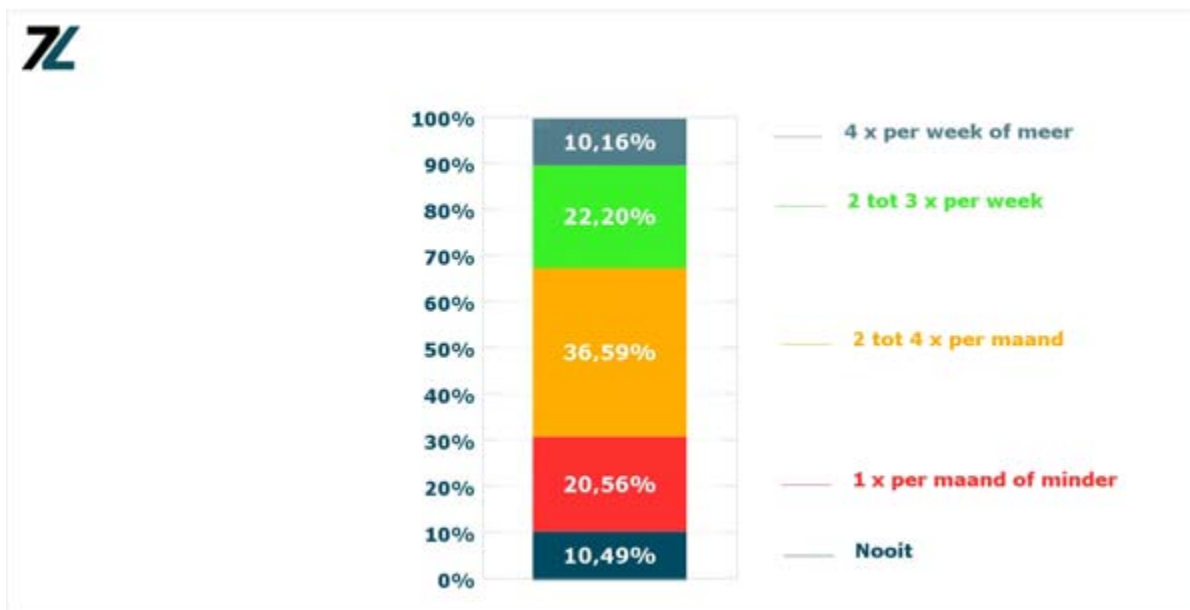
Alcoholconsumptie

De eerste 3 vragen van de vragenlijst peilen naar de frequentie en het volume van de alcoholconsumptie van de werknemer. De eerste vraag meet de frequentie van alcoholgebruik (hoe vaak). De tweede vraag meet het aantal alcoholische dranken per dag (hoeveel), en de derde vraag meet het “Binge Drinking” (6 of meer alcoholische standaarddranken per gelegenheid). Merk op dat al deze vragen betrekking hebben op een vaste tijdsperiode, namelijk de 12 maanden voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst.

Frequentie

1 op 10 werknemers (10,49%) zegt nooit een alcoholhoudende drank te drinken en kan dus “actuele geheelonthouder” worden genoemd¹⁴. 1 op 5 werknemers (20,56%) drinkt 1 keer per maand of minder een alcoholhoudende drank. Iets meer dan 1 op 3 werknemers (36,95%) drinkt 2 tot 4 keer per maand een alcoholhoudende drank. Tot slot zegt bijna 1 op de 3 werknemers meer dan 2 keer per week alcohol te drinken, waarvan 22,20% 2 tot 3 keer per week, en 10,16% 4 keer per week of meer.

Hoe vaak drinkt u een alcoholhoudende drank?

Het percentage actuele geheelonthouders in ons onderzoek ligt een stuk lager dan in de Gezondheidsenquête (België, 2004): 10,49% tegenover 37%. Het verschil kan worden verklaard door de ruimere steekproef van de Gezondheidsenquête: totale bevolking van 15 jaar en ouder, dus niet enkel werknemers.

Anderson en Baumberg vergeleken verschillende studies in Europa uit 2003 en 2004 en kwamen tot de conclusie dat 15% van de volwassenen in Europa actuele geheelonthouder is (2006).

¹⁴ Deze vraag heeft immers betrekking op het alcoholgebruik tijdens de laatste 12 maanden (zie ook hoofdstuk met definities).

Mannen drinken vaker dan vrouwen. Als we rekening houden met het geslacht van de werknemer, dan zien we dat tweemaal zo veel mannen als vrouwen¹⁵ minstens 2 maal per week¹⁶ een alcoholhoudende drank nuttigen (40,86%¹⁷ vs. 20,58%¹⁸).

Hoe vaak drinkt u een alcoholhoudende drank ?

Volgens geslacht

¹⁵ p= 0,000 via Fisher Exact Test for Count Data.

¹⁶ 2 tot 3 maal per week en 4 maal per week of meer.

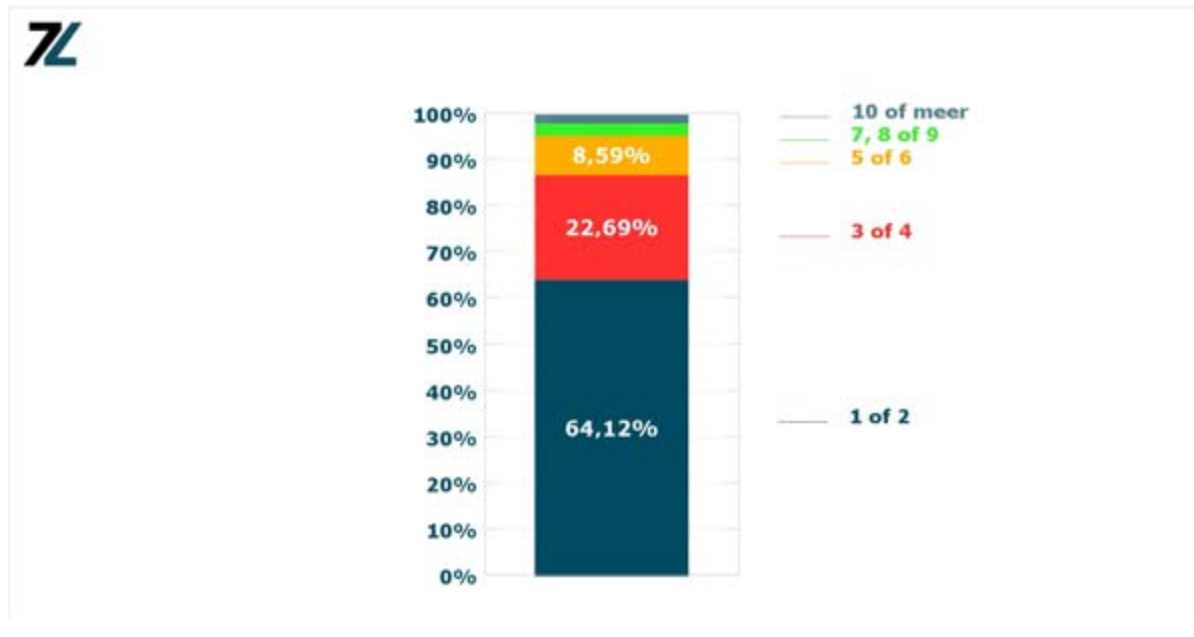
¹⁷ =27,30% (2 tot 3 x per week) + 13,56% (4 x per week of meer)

¹⁸ =15,14% (2 tot 3 x per week) + 5,45% (4 x per week of meer)

Volume

Bijna 2 op 3 werknemers (64,12%) drinken, als ze drinken, 1 of 2 alcoholische dranken per dag. Iets meer dan 1 op 5 werknemers (22,69%) drinkt, als ze drinken, 3 of 4 alcoholische dranken per dag, 8,59% van de werknemers drinkt er, als ze drinken, 5 of 6 per dag, 2,66% drinkt er 7 tot 9 en 1,93% drinkt er 10 of meer¹⁹.

Hoeveel alcoholische dranken drinkt u gewoonlijk per dag, als u drinkt?

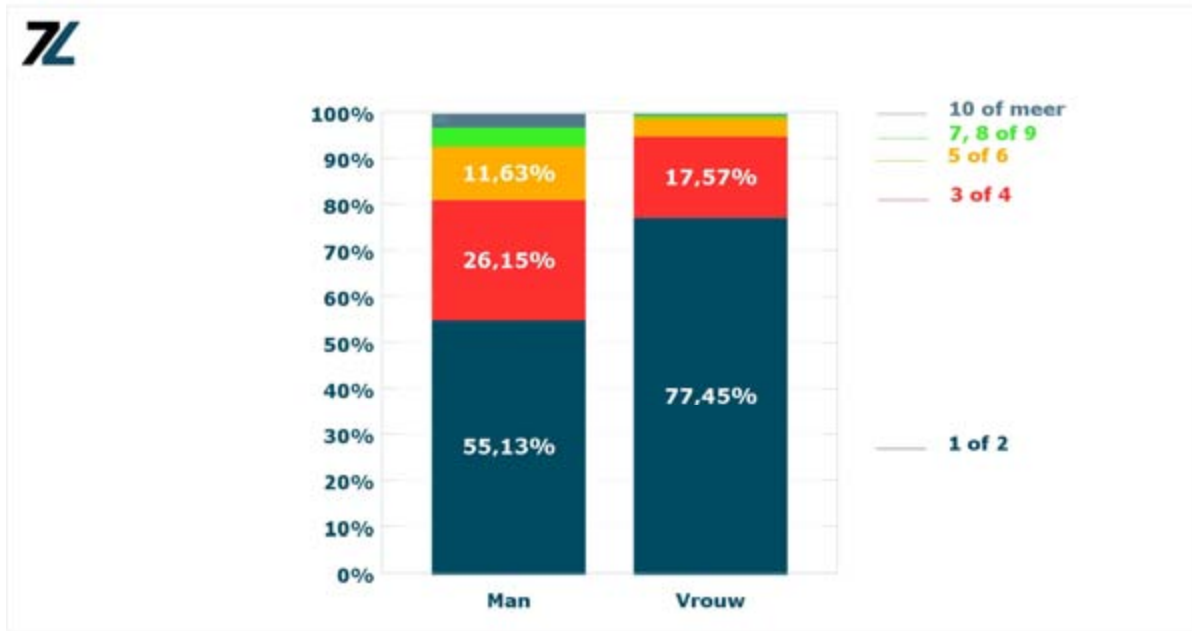
¹⁹ Merk op dat 10,82% van de respondenten deze vraag niet heeft ingevuld tegenover slechts 0,42% bij de eerste vraag. Het verschil kan verklaard worden door het percentage “actuele geheelonthouders” bij de eerste vraag, namelijk 10,49%. Zij hebben deze tweede vraag niet beantwoord, wegens niet van toepassing.

Als we het geslacht in rekening brengen, zien we dat mannen, als ze drinken, meer drinken dan vrouwen. De resultaten tonen immers aan dat bijna tweemaal zo veel mannen als vrouwen (44,87%²⁰ vs. 22,55%²¹), als ze drinken, minstens 3 alcoholische dranken per dag consumeren²². De meeste vrouwen (77,45%) houden het bij 1 of 2 drankjes per keer.

Hoeveel alcoholische dranken drinkt u gewoonlijk per dag, als u drinkt?

Volgens geslacht

²⁰ =26,15% (3 of 4) + 11,63% (5 of 6) + 4,07% (7,8 of 9) + 3,03% (10 of meer)

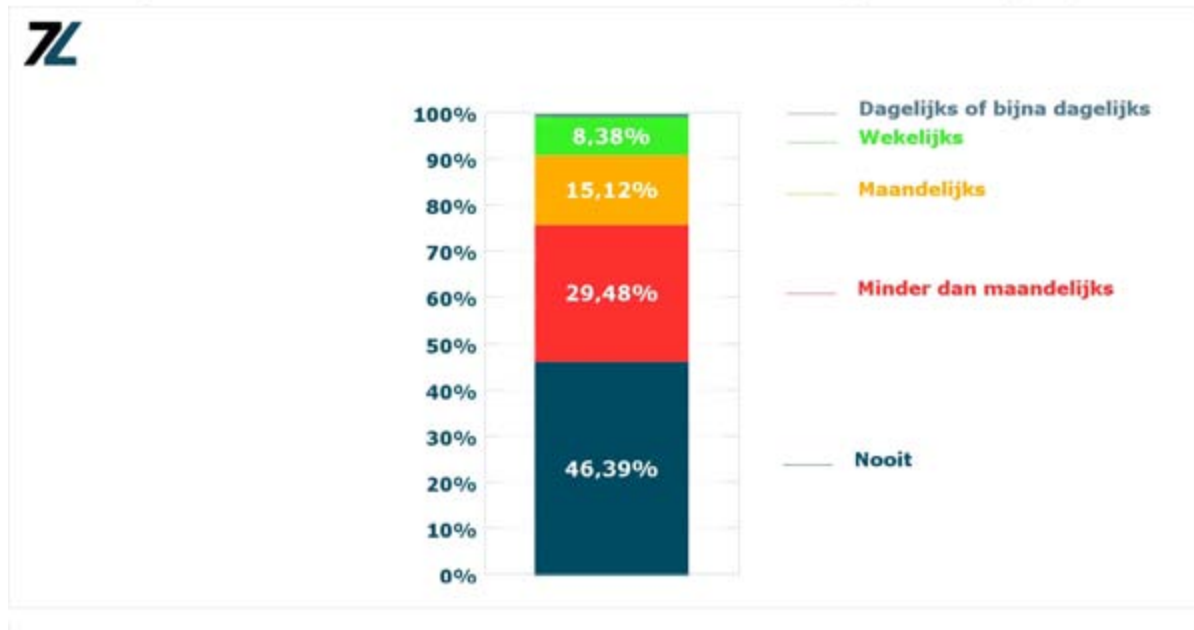
²¹ =17,57% (3 of 4) + 4,10% (5 of 6) + 0,58% (7,8 of 9) + 0,31% (10 of meer)

²² p= 0,000 via Fisher Exact Test for Count Data.

Binge drinking

Bijna de helft van de werknemers (46,39%) zegt nooit 6 of meer standaarddranken bij éénzelfde gelegenheid te drinken²³. Bijna 1 op 3 (29,48%) zegt dit minder dan maandelijks te doen. 15,12% doet dit maandelijks, 8,38% doet dit wekelijks en 0,61% doet dit dagelijks of bijna dagelijks.

Hoe vaak gebeurt het dat u 6 of meer standaarddranken drinkt bij éénzelfde gelegenheid?

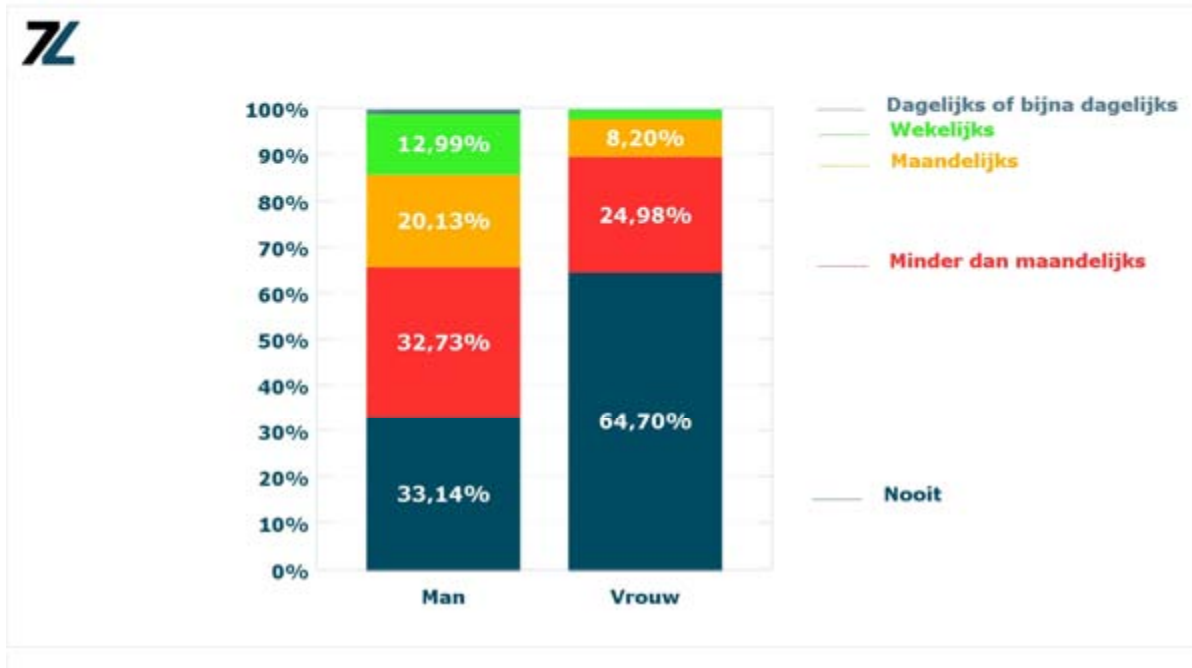
Het percentage respondenten in ons onderzoek dat minstens eenmaal “binge drinking” toegeeft, ligt een stuk hoger dan in de Gezondheidsenquête (België, 2004): 46,39% tegenover 32%. Het verschil kan worden verklaard door de ruimere steekproef van de Gezondheidsenquête: totale bevolking van 15 jaar en ouder, dus niet enkel werknemers. Het verschil in referentieperiode - laatste 12 maanden in ons onderzoek en laatste 6 maanden in de Gezondheidsenquête - is geen verklaring, want dat zou een verschil in de andere richting geven. Het percentage respondenten dat minstens eenmaal per week “binge drinking” toegeeft, is wel gelijkaardig in ons onderzoek en in de Gezondheidsenquête: 8,99% tegenover 10%.

²³ Deze vraag heeft betrekking op het alcoholgebruik tijdens de laatste 12 maanden.

Ook hier stellen we opnieuw een groot verschil tussen mannen en vrouwen vast. We tellen significant²⁴ meer vrouwen die nog nooit 6 of meer standaarddranken hebben gedronken bij éénzelfde gelegenheid (64,70%) dan mannen (33,14%).

Hoe vaak gebeurt het dat u 6 of meer standaarddranken drinkt bij éénzelfde gelegenheid?

Volgens geslacht

²⁴ p= 0,000 via Fisher Exact Test for Count Data.

Symptomen die kunnen wijzen op misbruik of alcoholafhankelijkheid

De volgende 3 vragen peilen naar de mate waarin de werknemer bepaalde symptomen vertoont die kunnen wijzen op misbruik of alcoholafhankelijkheid. De eerste vraag meet hoe vaak de werknemer door zijn drinkgedrag niet kon doen wat er normaal van hem werd verwacht. De tweede vraag meet hoe vaak hij niet meer kon stoppen met drinken zodra hij was begonnen. De derde vraag meet in hoeverre hij, na zwaar te zijn doorgezakt, 's morgens weer behoefte had aan alcohol. Merk op dat al deze vragen opnieuw betrekking hebben op een vaste tijdsperiode, namelijk de 12 maanden voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst.

Niet kunnen doen wat er normaal van u wordt verwacht (DSM IV misbruik)

Ruim 9 op 10 werknemers zeggen er nog nooit niet in geslaagd te zijn te doen wat er normaal van hen verwacht werd omdat ze “onder invloed” waren²⁵. Hun eventuele alcoholgebruik vormt dus geen beletsel om normaal te presteren. 7,44% zegt dat dit minder dan maandelijks het geval is. Voor 0,99% van de werknemers is dit maandelijks, voor 0,20% is dit wekelijks en voor 0,10% is dit dagelijks of bijna dagelijks. Ruim 1 op 100 werknemers kan dus minstens eenmaal per maand niet normaal presteren omdat hij “onder invloed” is. Dit betekent een niet te verwaarlozen kost voor de werkgever.

Hoe vaak bent u er, door uw drinkgedrag, tijdens de laatste 12 maanden niet in geslaagd te doen wat er normaal van u werd verwacht omdat u “onder invloed” was?

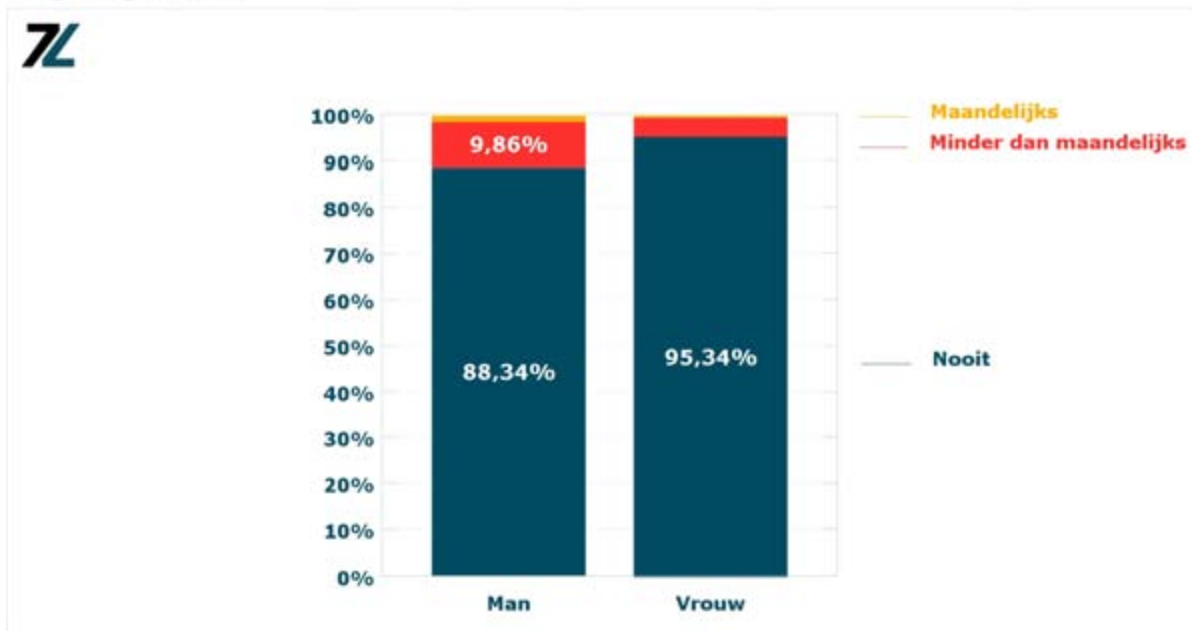
²⁵ Deze vraag heeft betrekking op het alcoholgebruik tijdens de laatste 12 maanden.

Bijna 1 op 20 (4,66%²⁶) vrouwen heeft minstens eenmaal tijdens de laatste 12 maanden niet normaal kunnen presteren omdat ze “onder invloed” was. Dit is significant²⁷ minder dan bij de mannen. Ruim 1 op 10 (11,66%) mannelijke werknemers heeft minstens eenmaal niet normaal kunnen presteren.

Als we meer in detail ingaan op dit laatste percentage, dan zien we dat dit bij 9,86% minder dan maandelijks gebeurde, bij 1,36% maandelijks, bij 0,30% wekelijks en bij 0,15% dagelijks of bijna dagelijks. Bijna 2 op 100 mannelijke werknemers kan dus minstens eenmaal per maand niet normaal presteren omdat hij “onder invloed” is. Bij deze groep werknemers is de te verwachten kost voor de werkgever dus nog groter: minstens een maandloon per jaar en per 100 mannelijke werknemers²⁸.

Hoe vaak bent u er, door uw drinkgedrag, tijdens de laatste 12 maanden niet in geslaagd te doen wat er normaal van u werd verwacht omdat u “onder invloed was”

Volgens geslacht

²⁶ = 4,08% (minder dan maandelijks) + 0,48% (maandelijks) + 0,07% (wekelijks) + 0,03% (dagelijks of bijna dagelijks) OF = 100% - 95,34%

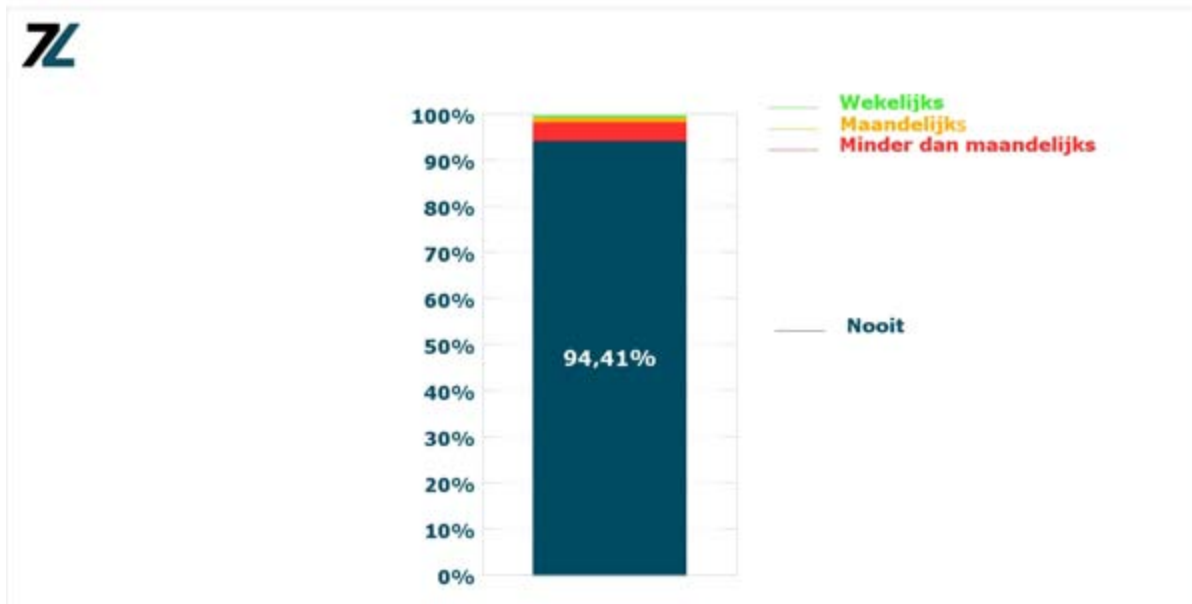
²⁷ p= 0,000 via Fisher Exact Test for Count Data.

²⁸ 2 x 12 = 24 dagen in 12 maanden

Niet meer kunnen stoppen (DSM IV afhankelijkheid: tolerantie)

94,41% van de werknemers heeft tijdens de laatste 12 maanden nooit het gevoel gehad niet meer te kunnen stoppen met drinken. Dit wil zeggen dat iets meer dan 5% wel al dit gevoel heeft gehad. Meer concreet had 4,03% dit minder dan maandelijks, 1,02% maandelijks, 0,43% wekelijks en 0,11% dagelijks of bijna dagelijks.

Hoe vaak had u tijdens de laatste 12 maanden het gevoel dat u, zodra u begon, niet meer kon stoppen met drinken?

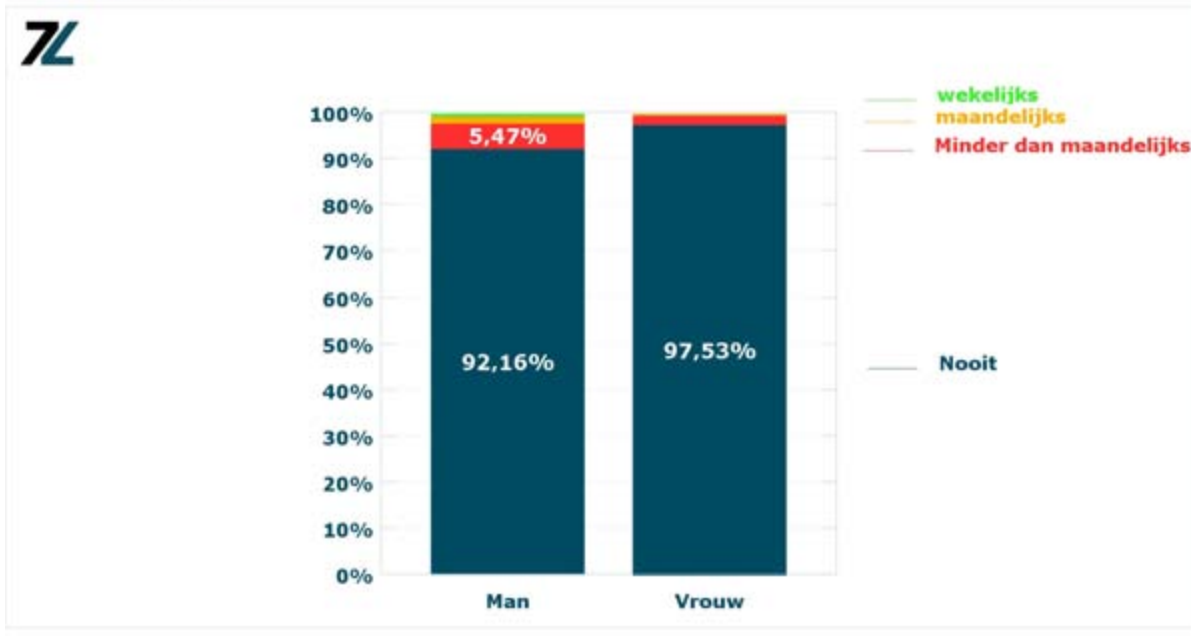

7,84%²⁹ van de mannen heeft tijdens de laatste 12 maanden minstens eenmaal het gevoel gehad niet meer te kunnen stoppen met drinken. Dit is significant³⁰ meer dan de 2,47%³¹ vrouwen.

Hoe vaak had u tijdens de laatste 12 maanden het gevoel dat u, zodra u begon, niet meer kon stoppen met drinken?

Volgens geslacht

²⁹ = 100% - 92,16%

³⁰ p= 0,000 via Fisher Exact Test for Count Data.

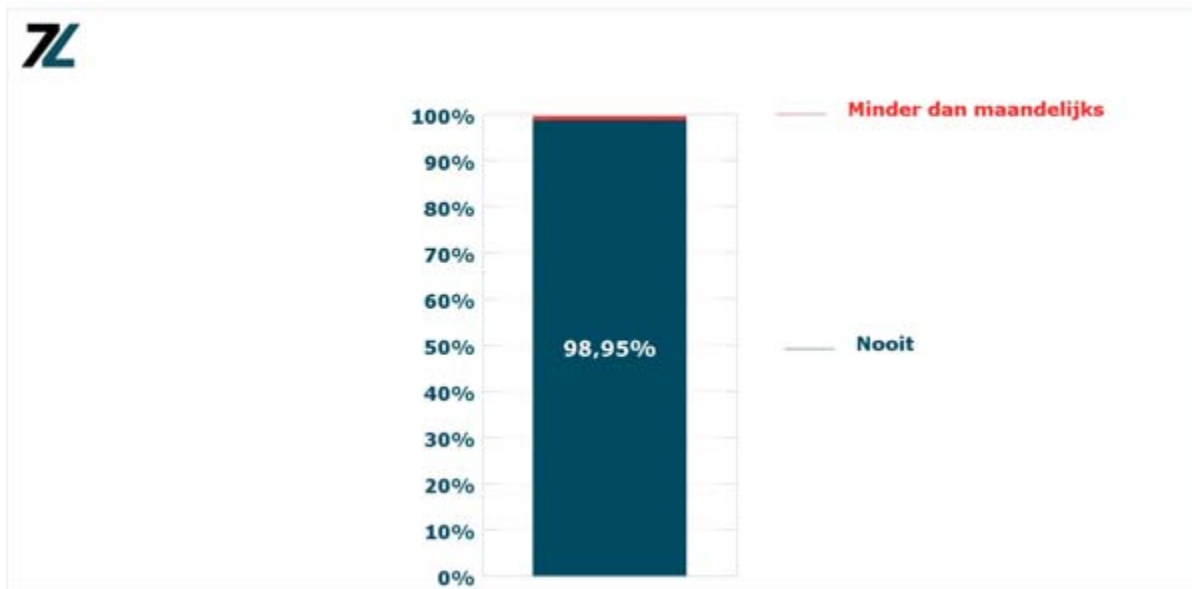
³¹ =100% - 97,53%

's Morgens behoefte aan alcohol (DSM IV afhankelijkheid: onthouding)

98,95% van de werknemers heeft tijdens de laatste 12 maanden 's morgens nooit behoefte gehad aan alcohol om zichzelf er weer bovenop te brengen na zwaar te zijn doorgezakt. 1,05% zegt dit toch al voor te hebben gehad en vertoont dus reeds onthoudingsverschijnselen (d.i. een van de criteria is voor alcoholafhankelijkheid). Meer concreet had 0,87% van de werknemers minder dan eenmaal per maand 's morgens behoefte aan alcohol, 0,07% maandelijks, 0,06% wekelijks en 0,04% dagelijks of bijna dagelijks.

Een onderneming met 1000 werknemers telt dus gemiddeld 10 werknemers met onthoudingsverschijnselen.

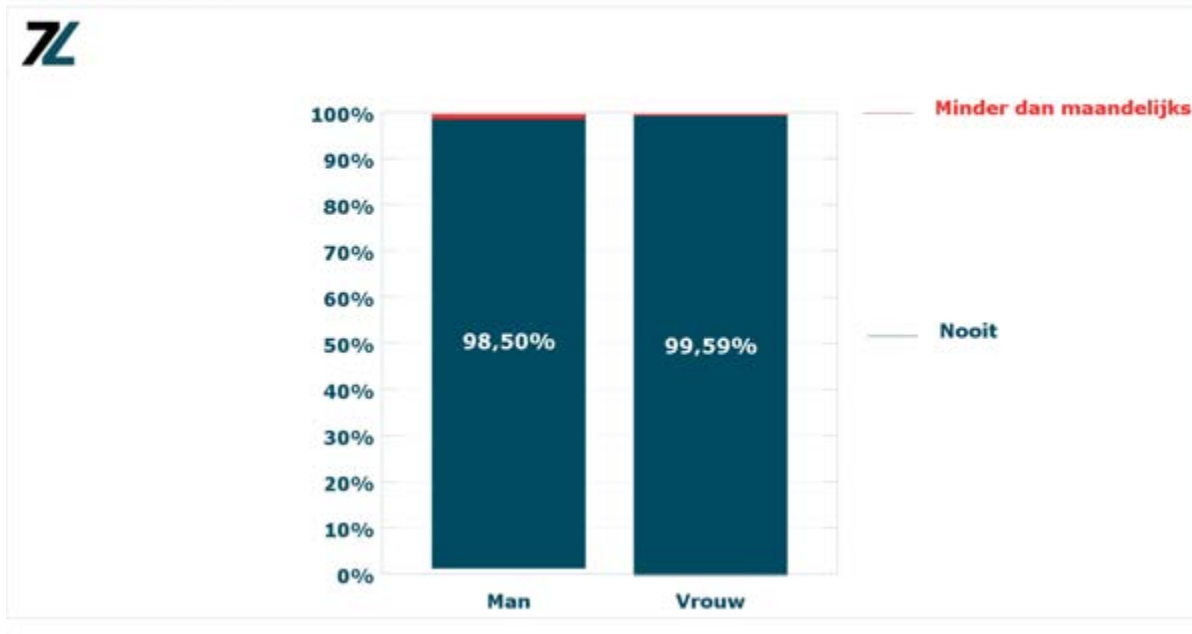
Hoe vaak hebt u, tijdens de laatste 12 maanden, 's morgens behoefte gehad aan alcohol om uzelf er weer bovenop te brengen nadat u zwaar was doorgezakt?

Als we het geslacht van de werknemer in rekening brengen, zien we dat meer mannen (1,50%) dan vrouwen (0,41%) minstens eenmaal 's morgens behoefte hadden aan alcohol. De absolute percentages zijn laag, doch het verschil is groot (meer dan 3 keer zoveel mannen dan vrouwen) en significant³².

Hoe vaak hebt u, tijdens de laatste 12 maanden, 's morgens behoefte gehad aan alcohol om uzelf er weer bovenop te brengen nadat u zwaar was doorgezakt?

Volgens geslacht

³² p= 0,000 via Fisher Exact Test for Count Data.

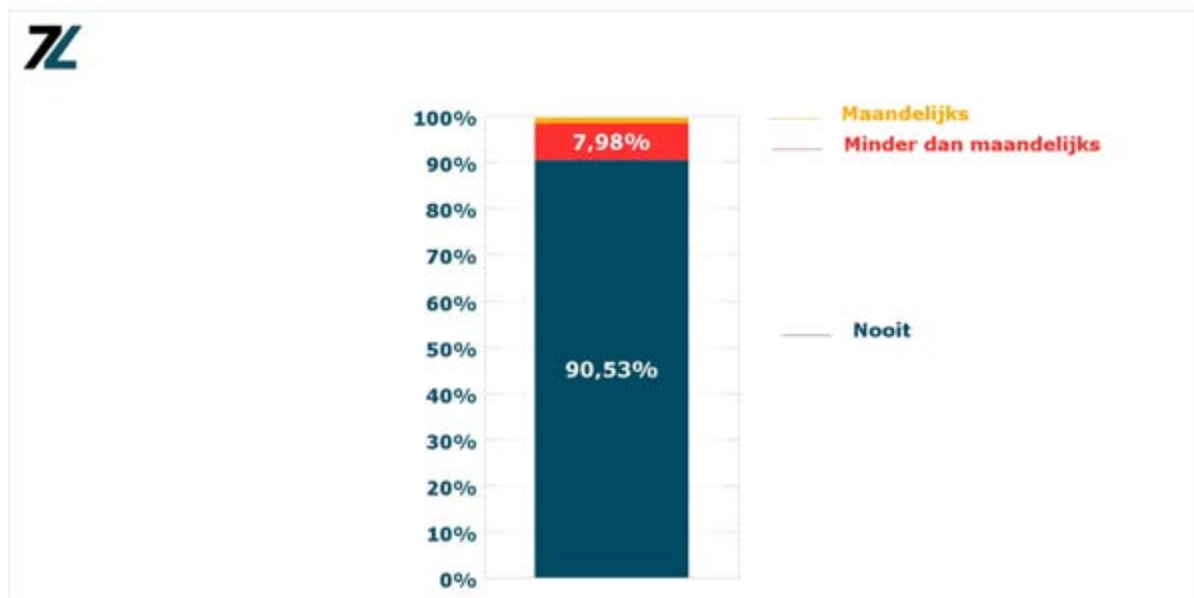
Alcoholgerelateerde problemen

De volgende 4 vragen meten vaak voorkomende problemen veroorzaakt door een overmatige alcoholconsumptie. De eerste vraag gaat na hoe vaak de respondent schuld of berouw heeft gevoeld na gedronken te hebben. Met de tweede vraag wordt nagegaan hoe vaak hij zich de gebeurtenissen van de afgelopen avond niet meer kon herinneren. De derde vraag meet of hij zelf of iemand anders ooit gewond is geraakt door zijn drinkgedrag. De laatste vraag tot slot peilt naar de bezorgdheid van anderen over het alcoholgebruik van de respondent. Merk op dat de eerste 2 vragen betrekking hebben op een vaste tijdsperiode, namelijk de 12 maanden voorafgaand aan het invullen van de vragenlijst, en dat de laatste twee vragen een bijkomende antwoordmogelijkheid bieden die betrekking heeft op een periode langer dan 12 maanden geleden.

Schuld of berouw

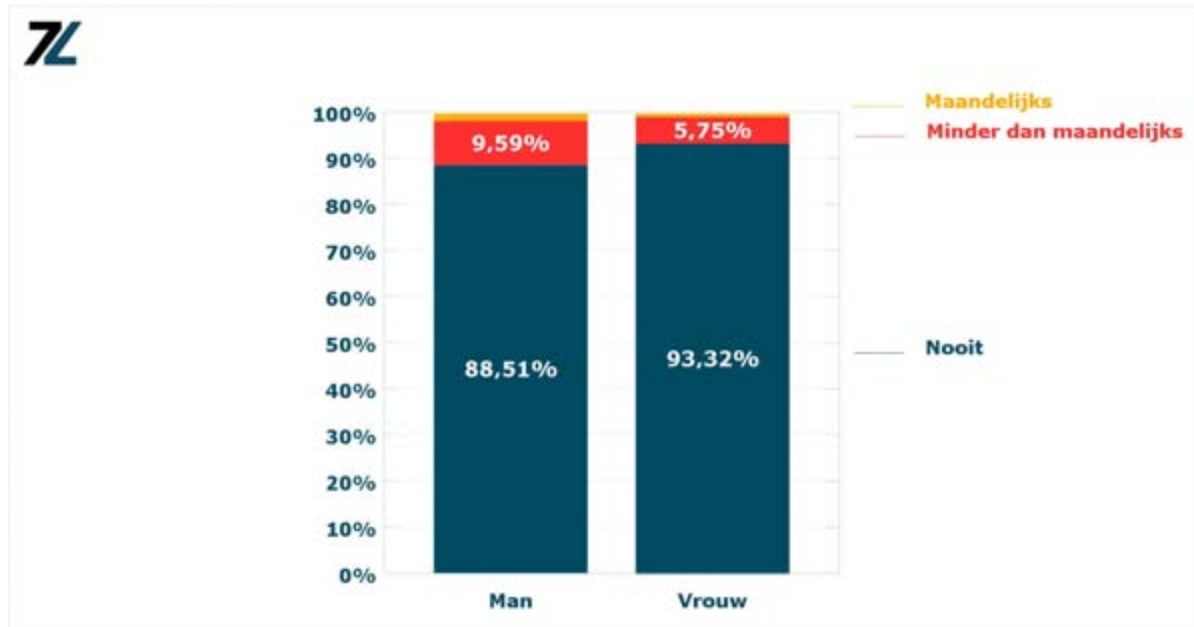
Meer dan 9 op de 10 werknemers (90,53%) hebben tijdens de laatste 12 maanden nooit schuld of berouw gehad nadat ze gedronken hadden. 7,98% heeft dit minder dan maandelijks gehad. 1,22% had maandelijks schuld of berouw, 0,14% wekelijks en 0,13% dagelijks of bijna dagelijks. Bijna 1 op 10 werknemers (9,47%) had dus tijdens de laatste 12 maanden minstens eenmaal schuld of berouw nadat hij gedronken had.

Hoe vaak hebt u tijdens de laatste 12 maanden schuld of berouw gevoeld nadat u gedronken had?

Het geslacht van de werknemer heeft een significant³³ effect op het al dan niet schuld of berouw voelen na alcoholconsumptie. Bijna tweemaal zo veel mannen als vrouwen hebben tijdens de laatste 12 maanden minstens eenmaal schuld of berouw gevoeld nadat ze gedronken hadden (11,49% vs. 6,68%).

Hoe vaak hebt u tijdens de laatste 12 maanden schuld of berouw gevoeld nadat u gedronken had?
Volgens geslacht

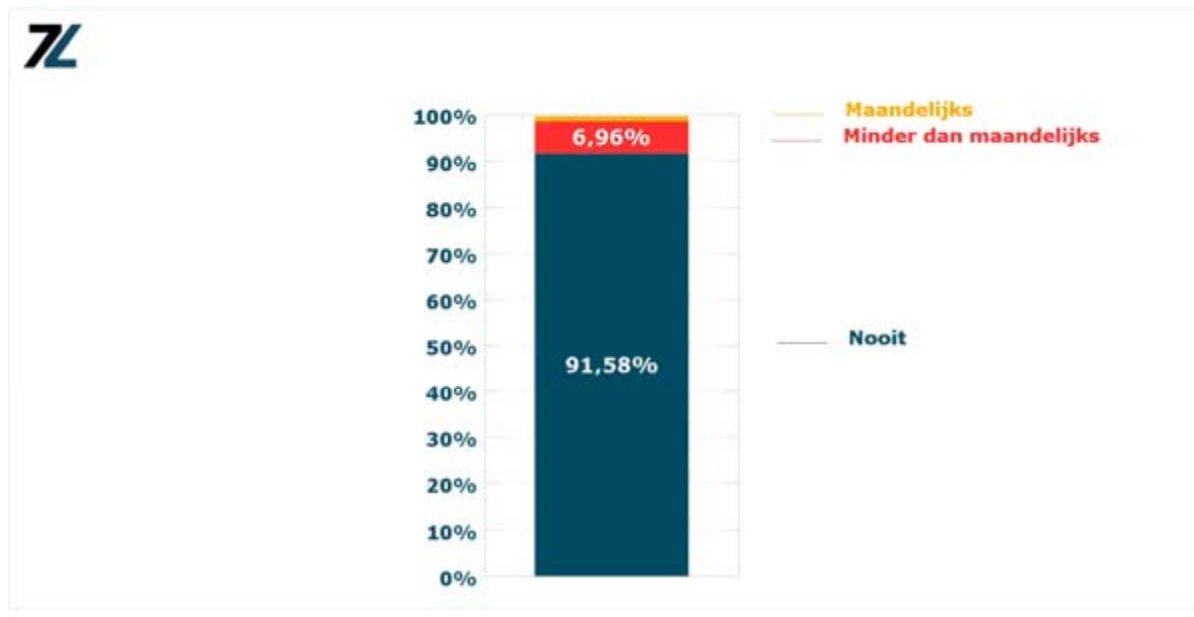

³³ p= 0,000 via Fisher Exact Test for Count Data.

Black-out

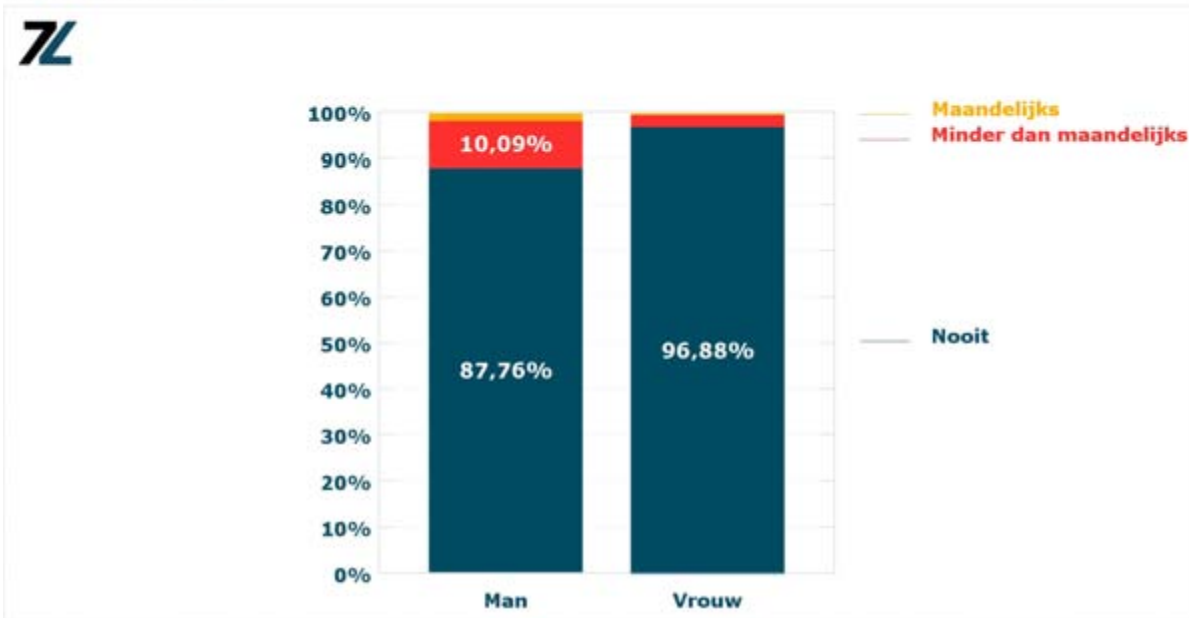
91,58% van de Belgische werknemers had tijdens de laatste 12 maanden geen enkele black-out. Dit wil zeggen dat deze werknemers zich steeds de gebeurtenissen van de afgelopen avond konden herinneren, ondanks eventueel alcoholgebruik. 6,96% had toch minder dan maandelijks een black-out, 1,12% maandelijks, 0,20% wekelijks en 0,14% dagelijks of bijna dagelijks. Bijna 10% van de werknemers heeft de afgelopen 12 maanden minstens één keer een black-out gehad door zijn alcoholgebruik (van de avond voordien).

Hoe vaak kon u zich tijdens de laatste 12 maanden de gebeurtenissen van de avond voordien niet meer herinneren omdat u gedronken had?

Het geslacht van de werknemer speelt ook hier een rol. Significant meer³⁴ (bijna 4 keer zoveel) mannen dan vrouwen hadden een black-out tijdens de laatste 12 maanden (12,24% vs. 3,12%).

Hoe vaak kon u zich tijdens de laatste 12 maanden de gebeurtenissen van de avond voordien niet meer herinneren omdat u gedronken had?
Volgens geslacht

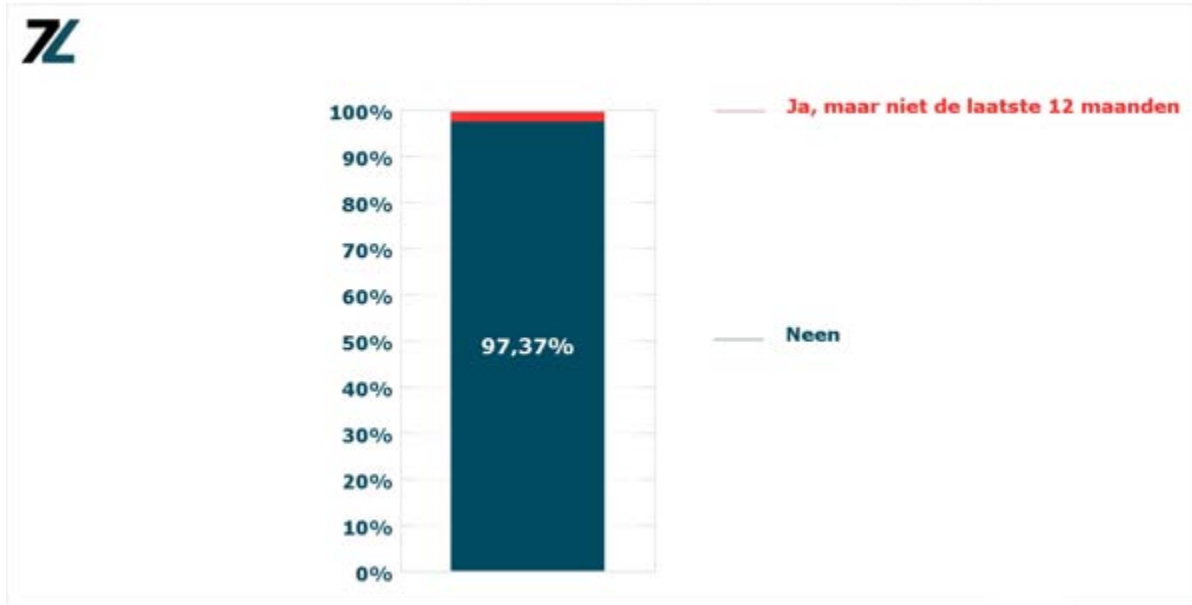
³⁴ p= 0,000 via Fisher Exact Test for Count Data.

Verwonding

Bij 97,37% van de werknemers is nog nooit de persoon zelf of iemand anders gewond geraakt ten gevolge van het drinkgedrag. Bij 2,13% wel, maar niet tijdens de laatste 12 maanden en bij 0,50% wel tijdens de laatste 12 maanden.

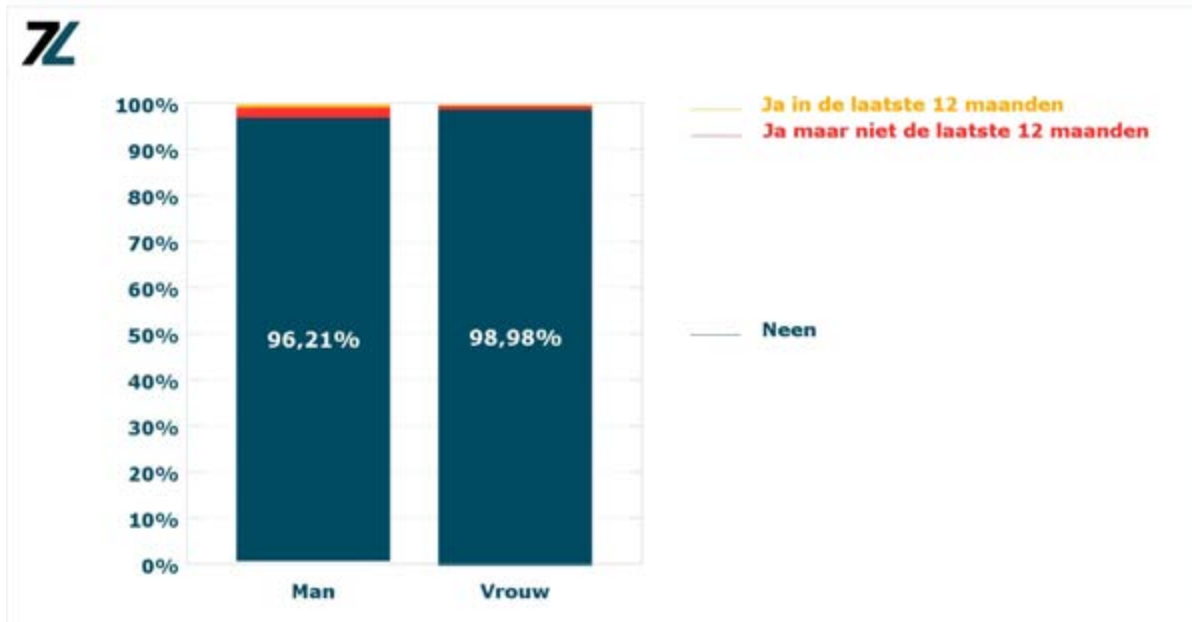
Raakte uzelf of iemand anders ooit gewond ten gevolge van uw drinkgedrag?

Het geslacht van de werknemer heeft een effect op het al dan niet zichzelf of iemand anders verwonden door het drinkgedrag. Dit gevolg van problematisch alcoholgebruik komt meer voor bij mannen (3,79%) dan bij vrouwen (1,02%)³⁵.

Raakte uzelf of iemand anders ooit gewond ten gevolge van uw drinkgedrag?

Volgens geslacht

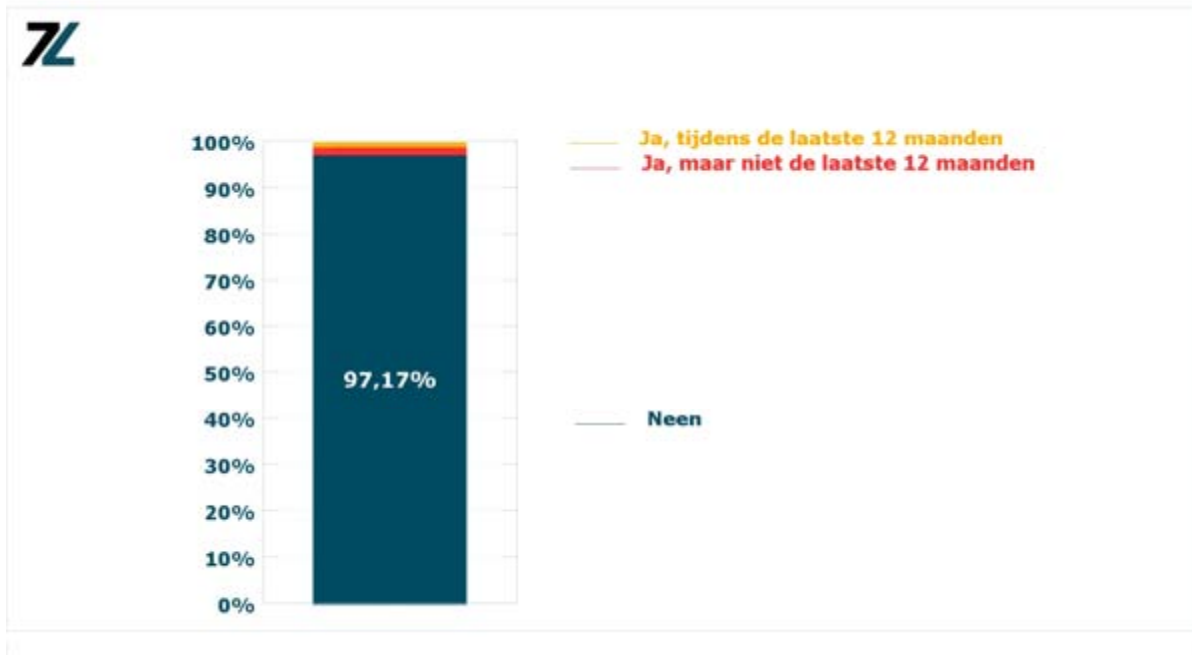

³⁵ p= 0,000 via Fisher Exact Test for Count Data.

Bezorgdheid van anderen

Bij 97,17% van de werknemers heeft zich nog nooit iemand zorgen gemaakt over het drinkgedrag, en heeft nog niemand hen aangeraden om minder te drinken. Bij 1,68% werd wel reeds bezorgdheid door anderen geuit, maar niet tijdens de laatste 12 maanden en bij 1,10% wel tijdens de laatste 12 maanden.

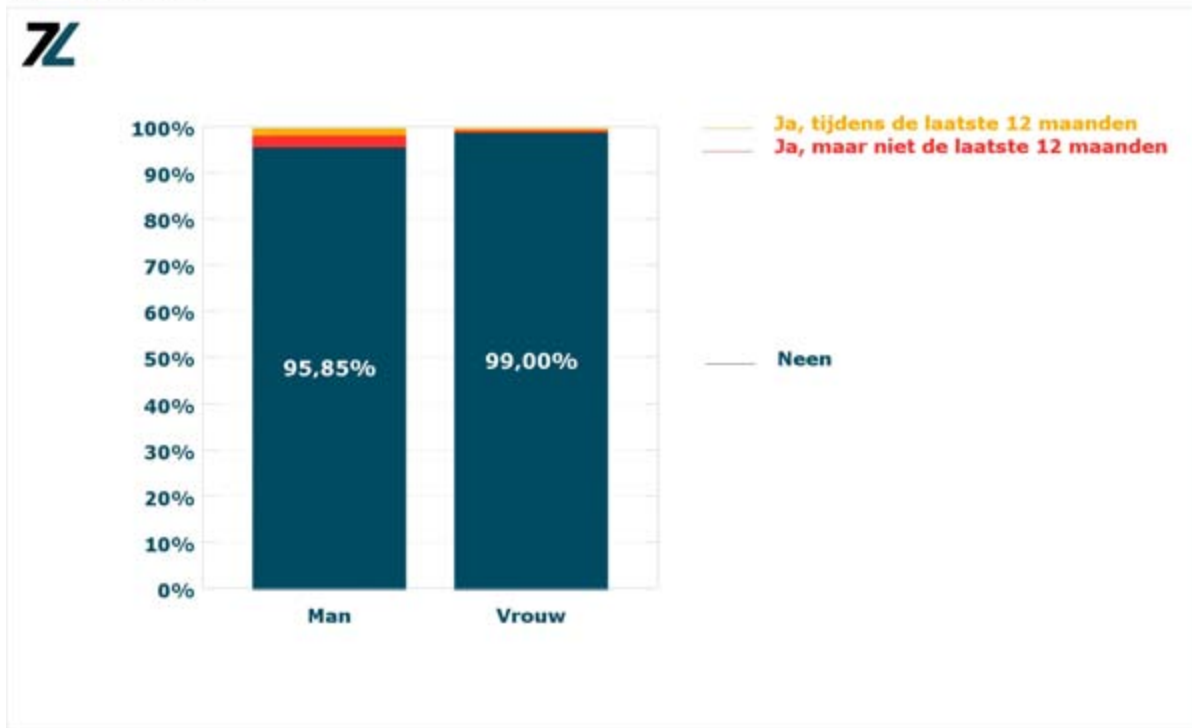
Heeft een vriend, dokter of andere gezondheidswerker zich ooit zorgen gemaakt over uw drinken of u aangeraden minder te drinken?

Meer mannen (4,15%) dan vrouwen (1%) werd reeds aangeraden minder te drinken of hoorden uitingen van bezorgdheid over hun drinkgedrag³⁶.

Heeft een vriend, dokter of andere gezondheidswerker zich ooit zorgen gemaakt over uw drinken of u aangeraden minder te drinken?

Volgens geslacht

³⁶ p= 0,000 via Fisher Exact Test for Count Data.

B. Waardoor wordt onveilig alcoholgebruik beïnvloed?

In dit hoofdstuk gaan we het verband na tussen onveilig alcoholgebruik enerzijds en kenmerken van werknemers en van werkgevers anderzijds.

Voor de analyse van deze verbanden werd de afhankelijke variabele ‘alcoholgebruik’ gedichotomiseerd tot veilig en onveilig alcoholgebruik³⁷. Een eerste analyse toont aan dat meer dan 1 op tien werknemers (13,13%) een onveilig alcoholgebruik heeft.

De kenmerken met invloed op onveilig alcoholgebruik zijn geslacht, leeftijd en statuut. Er is ook een verband tussen het al dan niet uitoefenen van een veiligheidsfunctie³⁸ en onveilig alcoholgebruik, maar dit verband houdt niet stand bij controle voor geslacht, leeftijd, statuut en sector. Ook het verband tussen sector en onveilig alcoholgebruik houdt niet stand bij controle voor geslacht, leeftijd, statuut en veiligheidsfunctie. Voor regio en omvang van de onderneming werd geen verband met onveilig alcoholgebruik vastgesteld³⁹. De mate van onveilig alcoholgebruik is dus gelijkaardig in Vlaanderen, Brussel en Wallonië. Het maakt ook niet uit of een werknemer in een grote dan wel in een kleine onderneming werkt.

Het al dan niet uitoefenen van een veiligheidsfunctie vertoont 4 interactie-effecten op het onveilig alcoholgebruik: met geslacht, met geslacht en statuut, met leeftijd, en met sector. Deze effecten houden stand bij controle voor geslacht, leeftijd en statuut.

---

³⁷ De categorieën ‘risicogebruik’, ‘schadelijk gebruik’ en ‘risico op afhankelijkheid’ werden samengenomen tot de globale categorie ‘onveilig alcoholgebruik’. De categorieën ‘geheelonthouder’ en ‘matig alcoholgebruik’ vormen samen de categorie ‘veilig gebruik’.

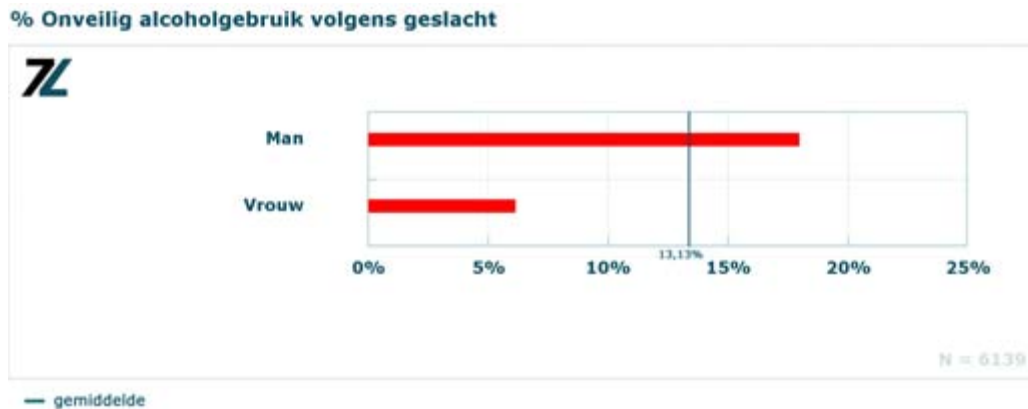
³⁸ Veiligheidsfunctie = gebruik van motorvoertuigen, machines of wapens waardoor men de veiligheid en gezondheid van andere personen in gevaar kan brengen, bv een vrachtwagenbestuurder.

³⁹ Analyses op basis van kruistabellen met chi²-test (Pearson Chi-square) en partial association binnen loglinear modellering. Deze partial association voorziet een uitzuivering voor de sociodemografische variabelen die volgens de chi²-test invloed hebben op onveilig alcoholgebruik, nl geslacht, leeftijd, statuut, veiligheidsfunctie of niet en sector. De besproken percentages en grafieken betreffen echter niet-uitgezuiverde data. Tenzij voor de interactie-effecten worden in de grafieken enkel significante verschillen getoond. Vandaar de groepering van sommige categorieën. De significantie-analyses van verschillen tussen categorieën van de sociodemografische variabelen gebeurden op basis van de Pearson Chi-square en de Fisher’s Exact Test for Count Data. Verbanden en verschillen worden als significant beschouwd vanaf $p < 0,05$.

Geslacht

Er zijn significant meer mannen (17,96%) met een onveilig alcoholgebruik dan vrouwen (6,14%).

Dit significante verschil tussen mannen en vrouwen houdt zowel stand binnen de groep arbeiders, als binnen de groep bedienden. Het geldt voor elke leeftijdscategorie, zowel voor werknemers met als zonder veiligheidsfunctie en voor elk van de drie gedefinieerde sectorgroeperingen.

Interactie tussen geslacht en veiligheidsfunctie⁴⁰

De volgende grafiek bevestigt het significante verschil tussen mannen en vrouwen wat onveilig alcoholgebruik betreft, zowel voor werknemers met als zonder veiligheidsfunctie. Daarnaast blijkt dat vrouwen met een veiligheidsfunctie significant meer onveilig alcoholgebruik vertonen (9,14%) dan vrouwen die geen veiligheidsfunctie uitoefenen (5,97%). Voor mannen werd er geen verschil tussen het al dan niet uitoefenen van een veiligheidsfunctie vastgesteld.

⁴⁰ Veiligheidsfunctie = gebruik van motorvoertuigen, machines of wapens waardoor men de veiligheid en gezondheid van andere personen in gevaar kan brengen, bv een vrachtwagenbestuurder.

Statuut

16,82% van de arbeiders getuigt van onveilig alcoholgebruik. Dit is significant meer dan de bedienden en kaderleden⁴¹, waarvan slechts 1 op 10 (10,15%) onveilig alcoholgedrag stelt.

Dit significante verschil tussen arbeiders en bedienden houdt zowel stand binnen de groep mannen, als binnen de groep vrouwen. Het geldt voor elke leeftijdscategorie, voor zowel werknemers met als zonder veiligheidsfunctie en voor elk van de drie gedefinieerde sectorgroeperingen.

⁴¹ Bedienden en kaderleden vertonen geen significant verschil in onveilig alcoholgebruik. Deze twee categorieën werden daarom samengevoegd in de globale categorie “bediende”.

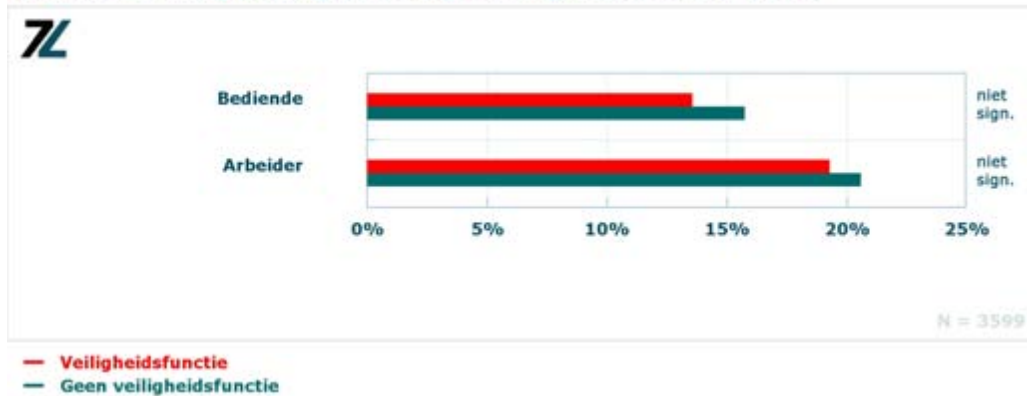
Interactie tussen geslacht, statuut en veiligheidsfunctie

Dat vrouwen minder onveilig alcoholgebruik vertonen, geldt enkel voor vrouwelijke bedienden en voor vrouwelijke arbeiders die geen veiligheidsfunctie uitoefenen (zie de tweede grafiek op dit blad). De groep vrouwelijke arbeiders met een veiligheidsfunctie telt evenveel werknemers met onveilig alcoholgebruik als de mannelijke werknemers, ongeacht hun statuut of functie.

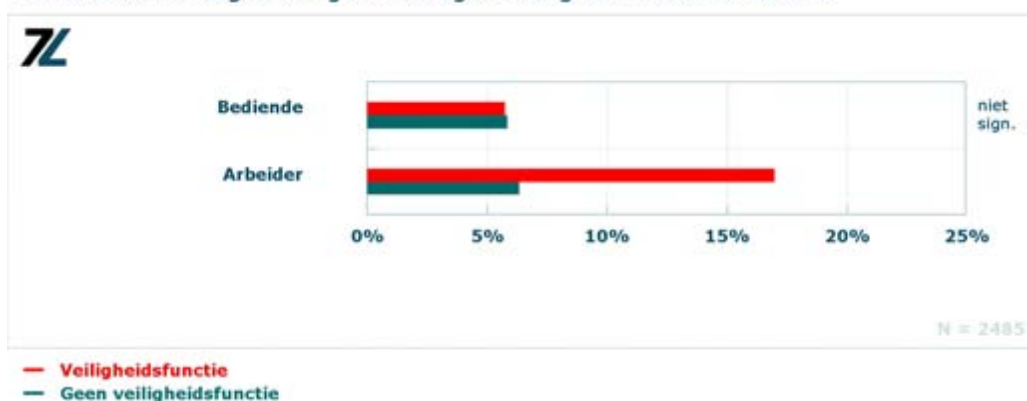
De tendens dat arbeiders meer onveilig alcoholgebruik stellen dan bedienden, geldt niet voor vrouwen zonder veiligheidsfunctie. In die groep is het verschil tussen arbeiders en bedienden niet significant.

Het verschil tussen wel of geen veiligheidsfunctie is enkel significant voor de vrouwelijke arbeiders. Vrouwelijke arbeiders met veiligheidsfunctie tellen 16,98% onveilige alcoholgebruikers en vrouwelijke arbeiders zonder veiligheidsfunctie tellen slechts 6,34% onveilige alcoholgebruikers.

Mannen: % onveilig alcoholgebruik volgens veiligheidsfunctie en statuut

Vrouwen: % onveilig alcoholgebruik volgens veiligheidsfunctie en statuut

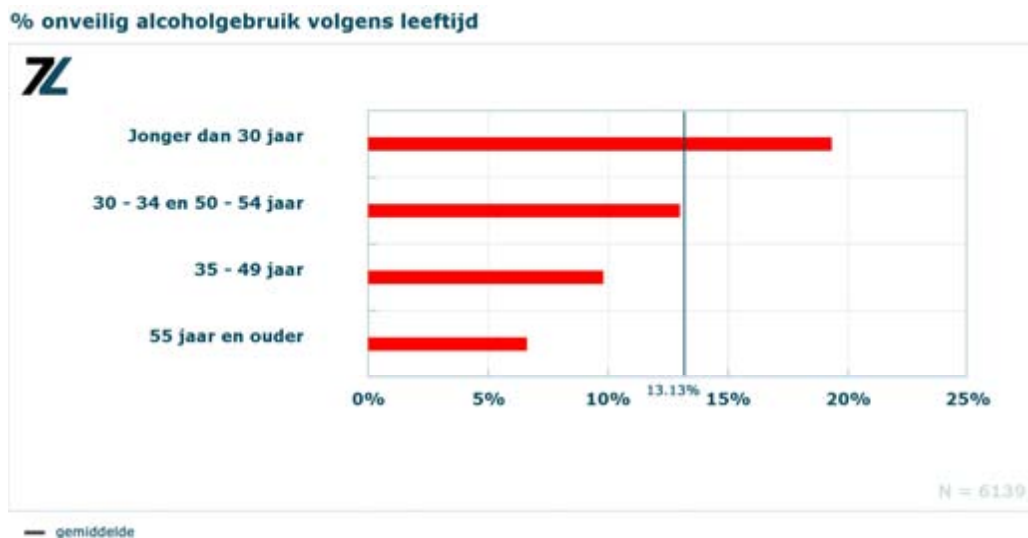
Het gedrag van deze vrouwelijke arbeiders met veiligheidsfunctie kan misschien worden verklaard door de “Sociale divergentietheorie” uit de sociologie, volgens dewelke men kan verwachten dat deze vrouwen zich aanpassen aan het mannelijke gedrag doordat ze in de minderheid zijn onder de arbeiders met een veiligheidsfunctie. Onze steekproef telt inderdaad slechts 5% vrouwen t.o.v. 95% mannen onder de arbeiders met een veiligheidsfunctie. Statuut

buiten beschouwing gelaten telt onze steekproef 11% vrouwen t.o.v. 89% mannen met een veiligheidsfunctie. Ook globaal (los van statuut) zijn vrouwen dus in de minderheid in deze functie, hetgeen het eerder besproken interactie-effect tussen geslacht en veiligheidsfunctie verklaart. Het onveilig alcoholgebruik heeft dus ook volgens deze verklaring – net als in de voorgaande analyses in deze white paper - niets te maken met het al dan niet uitoefenen van een veiligheidsfunctie. Werknemers in een veiligheidsfunctie getuigen volgens deze data dus niet van minder – of meer – verantwoordelijkheidszin wat betreft alcoholgebruik.

Leeftijd

Het grootste aandeel werknemers met een onveilig alcoholgebruik kan men terugvinden bij de jongere werknemers (jonger dan 30 jaar). Bij deze werknemers heeft immers bijna 1 op 5 (19,31%) een onveilig alcoholgebruik. De 55 plussers tellen het laagste aantal werknemers met een onveilig alcoholgebruik (6,62%). Tussen deze uitersten liggen de leeftijdsgroepen 35 tot 49 jaar, en 30 tot 34 jaar gecombineerd met 50 en 54 jaar⁴². Van de werknemers die tot de eerste groep behoren, heeft 9,80% een onveilig alcoholgebruik. Van de werknemers die tot de laatste leeftijdsgroep behoren, heeft 12,99% een onveilig alcoholgebruik. Merk op dat het onveilig alcoholgebruik van deze 4 groepen significant van mekaar verschilt.

Het onveilig alcoholgebruik daalt dus met de leeftijd, met uitzondering van de werknemers van 50 tot 54 jaar. Zij kennen een alcoholgebruik vergelijkbaar met de groep van 30 tot 34 jaar. Dit verband tussen leeftijd en onveilig alcoholgebruik houdt zowel stand binnen de groep mannen, als binnen de groep vrouwen. Het geldt voor arbeiders en bedienden, voor zowel werknemers met als zonder veiligheidsfunctie en voor elk van de drie gedefinieerde sectorgroeperingen.

⁴² Deze twee leeftijdsgroepen verschillen niet significant van elkaar wat onveilig alcoholgebruik betreft. Om die reden worden ze samen besproken in de tekst en in de grafiek.

Interactie tussen leeftijd en wel of geen veiligheidsfunctie

Het effect van leeftijd op onveilig alcoholgebruik is het sterkst aanwezig bij werknemers zonder veiligheidsfunctie.

Voor werknemers die geen veiligheidsfunctie uitoefenen is er een significant verschil tussen de jongeren tot 30 jaar (18,69%) en de werknemers van 30 tot 34 en 50 tot 54 jaar (10,83%). Deze laatste groep heeft vervolgens een significant hoger percentage onveilig alcoholgebruik dan de groep werknemers van 35 tot 49 jaar (7,80%). De oudste groep werknemers ten slotte (55 jaar en ouder; 5,78%) verschilt niet significant van de vorige.

Voor werknemers met een veiligheidsfunctie verschillen de jongeren tot 30 jaar (21,01%) van de groep werknemers van 35 tot 49 jaar (14,41%) en van de oudste groep werknemers (55 jaar en ouder; 9,02%). Deze groep verschilt op haar beurt ook nog van de werknemers van 30 tot 34 en 50 tot 54 jaar (18,92%).

Het al dan niet uitoefenen van een veiligheidsfunctie vertoont globaal geen verband met onveilig alcoholgebruik, maar wel binnen de groep werknemers van 30 tot 54 jaar. Voor de jongste en voor de oudste werknemers die resp. het meest en het minst risico maken op onveilig alcoholgebruik, maakt het dus niet uit of ze wel of geen veiligheidsfunctie uitoefenen, voor de middengroep wel. Binnen de groep werknemers van 30 tot 34 en 50 tot 54 jaar bedragen de percentages onveilig alcoholgebruik 18,92% voor werknemers met en 10,83% voor werknemers zonder veiligheidsfunctie. Voor de werknemers van 35 tot 49 jaar bedragen deze percentages resp. 14,41% en 7,80%.

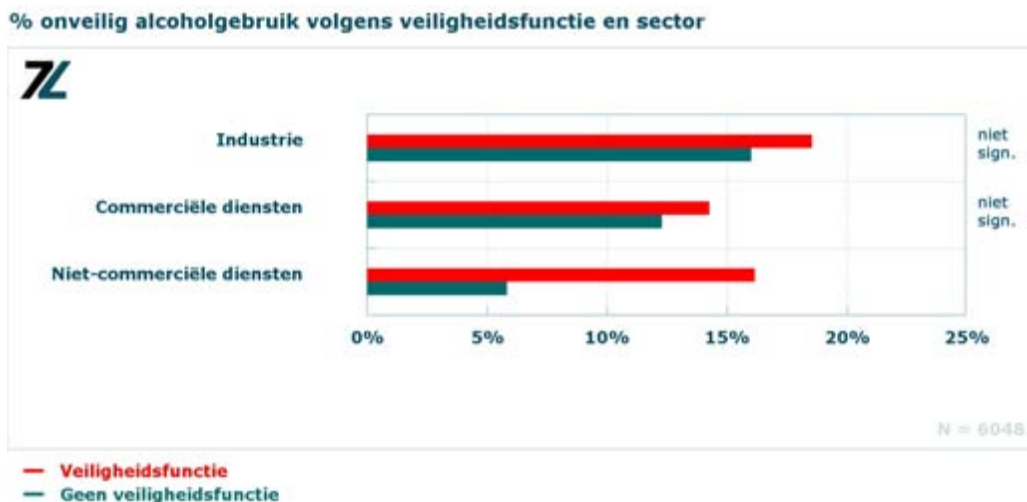

Interactie tussen sector en wel of geen veiligheidsfunctie

Alhoewel sector en veiligheidsfunctie elk apart geen verband vertonen met onveilig alcoholgebruik bij controle voor de andere werknemers- en werkgeverskenmerken, vinden we wel een interactie-effect tussen beide variabelen op onveilig alcoholgebruik.

Terwijl de verschillen in onveilig alcoholgebruik tussen de drie sectorgroeperingen⁴³ niet significant zijn voor de werknemers met een veiligheidsfunctie, zijn deze wel significant voor de werknemers zonder veiligheidsfunctie. Dit geldt dus voor de meerderheid van de Belgische werknemers (74% zegt geen veiligheidsfunctie uit te oefenen): de industriële sector telt 16% onveilige alcoholgebruikers, t.o.v. 12,28% in de commerciële dienstensector en 5,83% in de niet-commerciële dienstensector.

Het verschil tussen wel of geen veiligheidsfunctie is enkel significant in de niet-commerciële dienstensector: 16,15% onveilig alcoholgebruik onder de werknemers met een veiligheidsfunctie t.o.v. 5,83% onder de werknemers zonder veiligheidsfunctie.

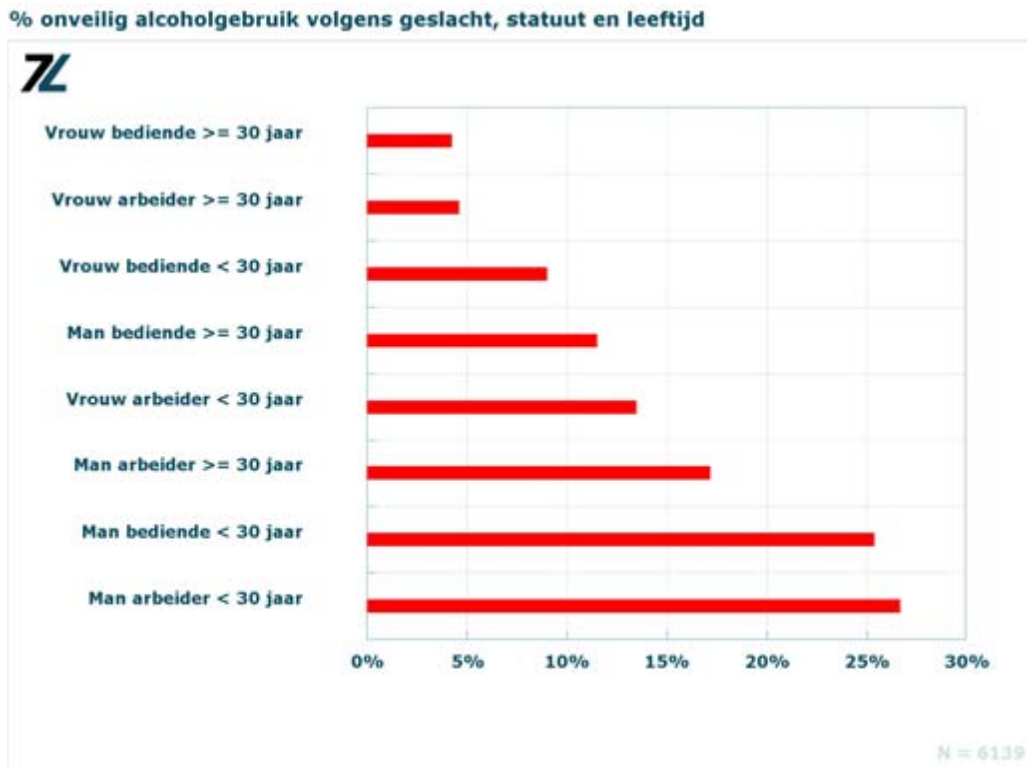

⁴³ Deze onderverdeling in sectoren komt overeen met volgende terminologie:

1. Industrie: primaire en secundaire sector, bvb bouw, energie, landbouw, metaalsector
2. Commerciële dienstverlening: tertiaire sector, bvb immobiëlen, transport, horeca, telecommunicatie...
3. Niet-commerciële dienstverlening: quataire sector, bvb onderwijs, gezondheidszorg, cultuur...

Onveilig alcoholgebruik volgens geslacht, statuut en leeftijd

Als we de drie variabelen met een invloed op het alcoholgebruik samennemen, dan zien we heel mooi en duidelijk het verschil tussen de 8 op die manier ontstane groepen. Zeer opvallend is de vergelijking van beide uitersten: het kleinste aandeel werknemers met een onveilig alcoholgebruik (4,24%) wordt gevonden bij vrouwelijke bedienden die 30 jaar zijn of ouder. Het grootste aandeel werknemers met een onveilig alcoholgebruik (26,65%) wordt teruggevonden bij mannelijke arbeiders die jonger zijn dan 30 jaar.

C. Rijden onder invloed

Globale resultaten

66,66% van de werknemers heeft gedurende de afgelopen 12 maanden niet met de wagen gereden na de consumptie van meer dan 2 standaarddranken. Dit wil zeggen dat 1 op 3 werknemers dit wel heeft gedaan. 23,29% minder dan maandelijks, 6,38% maandelijks, 3,35% wekelijks en 0,32% dagelijks of bijna dagelijks. Eén op 10 werknemers (10,05%) heeft dus tijdens de afgelopen 12 maanden minstens eenmaal per maand onder invloed van alcohol gereden. Dit is een hoog percentage, rekening houdend met de verwachte onderschatting door sociaal wenselijke antwoorden.

Hoe vaak hebt u tijdens de laatste 12 maanden met de wagen gereden nadat u meer dan twee standaarddranken had gedronken?

Waarvoor wordt rijden onder invloed beïnvloed?

Voor de analyse van het verband tussen rijden onder invloed en de kenmerken van werkgever en werknemer werd de afhankelijke variabele 'rijden onder invloed' gedichotomiseerd⁴⁴. Op deze manier vergelijken we werknemers die tijdens de afgelopen 12 maanden nooit onder invloed hebben gereden met werknemers die tijdens de afgelopen 12 maanden minstens één keer onder invloed hebben gereden. Een eerste analyse toont aan dat 33,4% van de Belgische werknemers minstens eenmaal onder invloed hebben gereden. Dit is 1 op 3.

⁴⁴ De 4 antwoordalternatieven waarbij tenminste één keer is gereden met alcohol ('minder dan maandelijks', 'maandelijks', 'wekelijks', 'dagelijks of bijna dagelijks') werden samengenomen tot 1 categorie 'minstens één keer'.

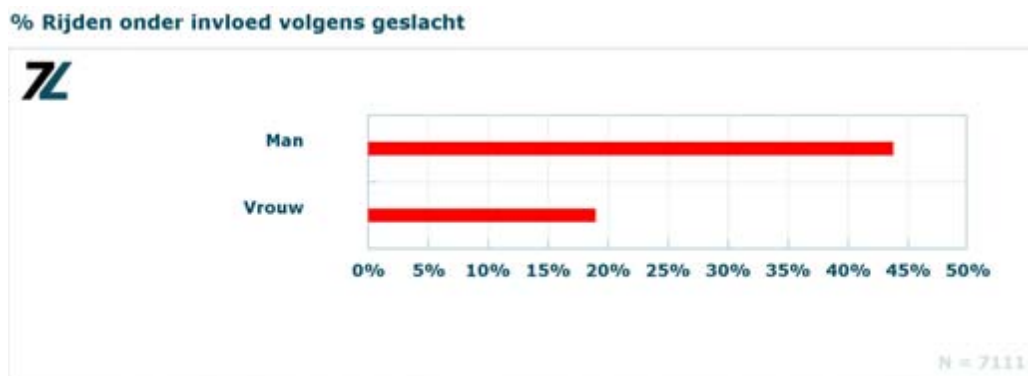

De variabelen geslacht, leeftijd, statuut en regio hebben een effect op het al dan niet rijden onder invloed. Uit het onderzoek blijkt dat elk van deze variabelen afzonderlijk, dus onafhankelijk van de andere variabelen, het risico op rijden onder invloed voor bepaalde categorieën doet toenemen, namelijk voor vrouwen, werknemers van 25 jaar en ouder, kaderleden en werknemers actief in Brussel. Het effect van de sector verdwijnt bij controle voor geslacht, leeftijd, statuut, en regio. De omvang van de organisatie heeft geen effect op het al dan niet rijden onder invloed.

Geslacht

43,76% van de mannen heeft tijdens de laatste 12 maanden minstens één keer onder invloed gereden. Dit is significant meer dan bij de vrouwen. Hier heeft maar 18,96% de laatste 12 maanden minstens één keer onder invloed gereden. Pas op: ook dit laatste is zeker geen verwaarloosbaar percentage. Dit wil immers zeggen dat bijna 1 op 5 vrouwen tijdens de laatste 12 maanden minstens één keer onder invloed heeft gereden.

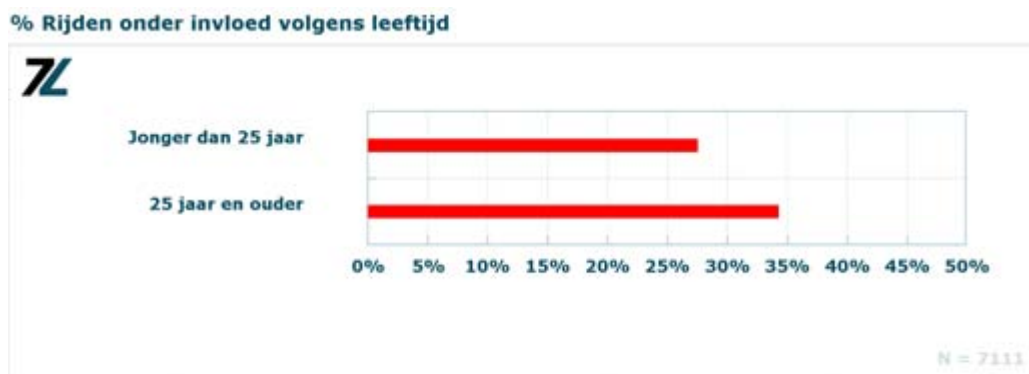
Dit significante verschil tussen mannen en vrouwen geldt voor elke leeftijdscategorie, zowel voor arbeiders, bedienden als kaderleden, zowel voor werknemers in Brussel, Vlaanderen als Wallonië, en voor elk van de drie gedefinieerde sectorgroeperingen.

Leeftijd

Het percentage 'rijden onder invloed' is het laagst bij de jongste werknemers (jonger dan 25 jaar). Bij deze groep werknemers heeft iets meer dan 1 op 4 (27,53%) tijdens de laatste 12 maanden minstens één keer onder invloed gereden. Analyse toont aan dat dit significant minder is dan bij de groep werknemers van 25 jaar en ouder. Hier heeft ruim 1 op 3 (34,27%) tijdens de laatste 12 maanden minstens één keer onder invloed gereden.

Dit significante verschil tussen twee leeftijdsgroepen houdt zowel stand binnen de groep mannen, als binnen de groep vrouwen. Het geldt zowel voor arbeiders, bedienden als kaderleden, zowel voor werknemers in Brussel, Vlaanderen als Wallonië, en voor elk van de drie gedefinieerde sectorgroeperingen.

Statuut

Meer dan de helft van de kaderleden rijdt wel eens onder invloed van alcohol (56%) tegenover “slechts” een derde van de arbeiders en de bedienden (32%). Arbeiders en bedienden verschillen niet significant van elkaar.

Dit significante verschil tussen kaderleden en de twee andere statuten houdt zowel stand binnen de groep mannen, als binnen de groep vrouwen. Het geldt voor elke leeftijdscategorie, zowel voor werknemers in Brussel, Vlaanderen als Wallonië, en voor elk van de drie gedefinieerde sectorgroeperingen.

% Rijden onder invloed volgens statuut

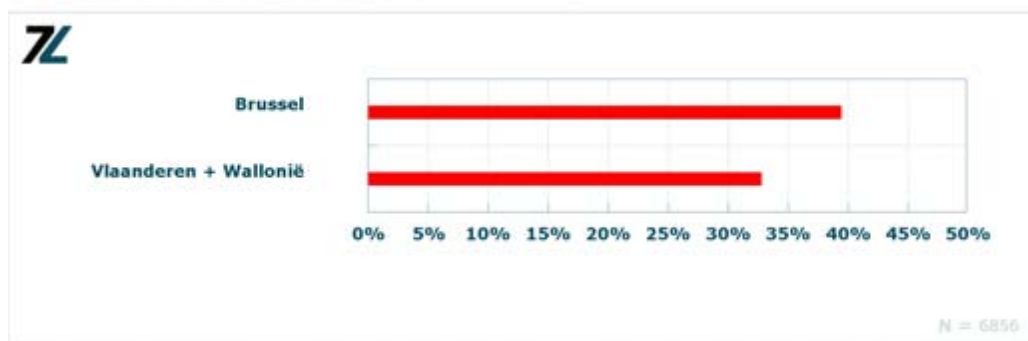

Regio

39,44% van de werknemers die in Brussel werken hebben gedurende de laatste 12 maanden minstens één keer onder invloed gereden. Dit is significant meer dan de werknemers die in Vlaanderen of Wallonië werken. In deze 2 regio's (die niet significant van elkaar verschillen) heeft 32,79% gedurende de laatste 12 maanden minstens één keer onder invloed gereden.

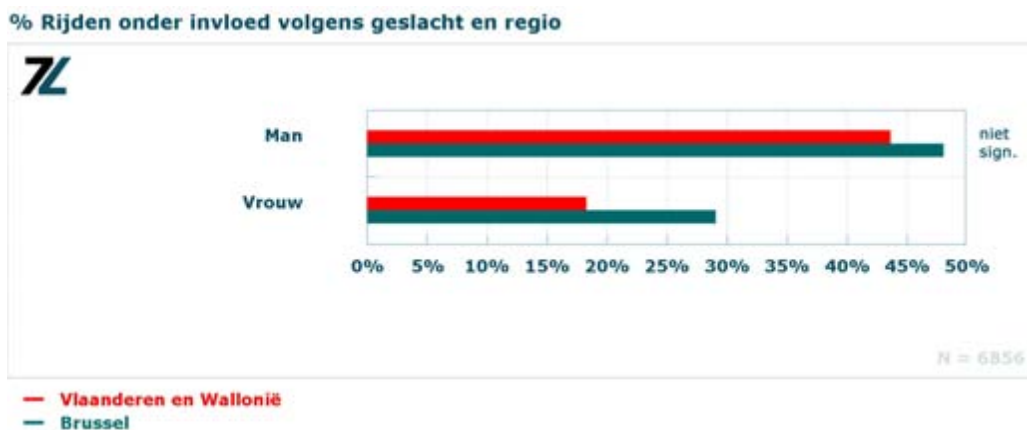
Dit significante verschil tussen Brussel en de twee andere regio's houdt zowel stand binnen de groep mannen, als binnen de groep vrouwen. Het geldt voor elke leeftijdscategorie, voor arbeiders, bedienden en kaderleden, voor werknemers in Brussel, Vlaanderen en Wallonië en voor elk van de drie gedefinieerde sectorgroeperingen.

% Rijden onder invloed volgens regio

Interactie tussen geslacht en regio

De 2 hoofdeffecten van geslacht en regio worden bevestigd in deze grafiek (mannen meer dan vrouwen, en Brussel meer dan Vlaanderen en Wallonië). Deze hoofdeffecten worden echter genuanceerd door de significante interactie tussen beide variabelen. Het effect van regio is immers enkel aanwezig bij de vrouwen. Terwijl er geen significant verschil is tussen mannen die in Brussel werken en mannen die in Vlaanderen of Wallonië werken, is dit verschil er wel bij vrouwen: 29,05% van de vrouwen die in Brussel werken heeft tijdens de laatste 12 maanden onder invloed gereden. Dit is significant meer dan de vrouwen die in Vlaanderen of Wallonië werken. Van deze vrouwen heeft maar 18,28% tijdens de laatste 12 maanden onder invloed gereden.

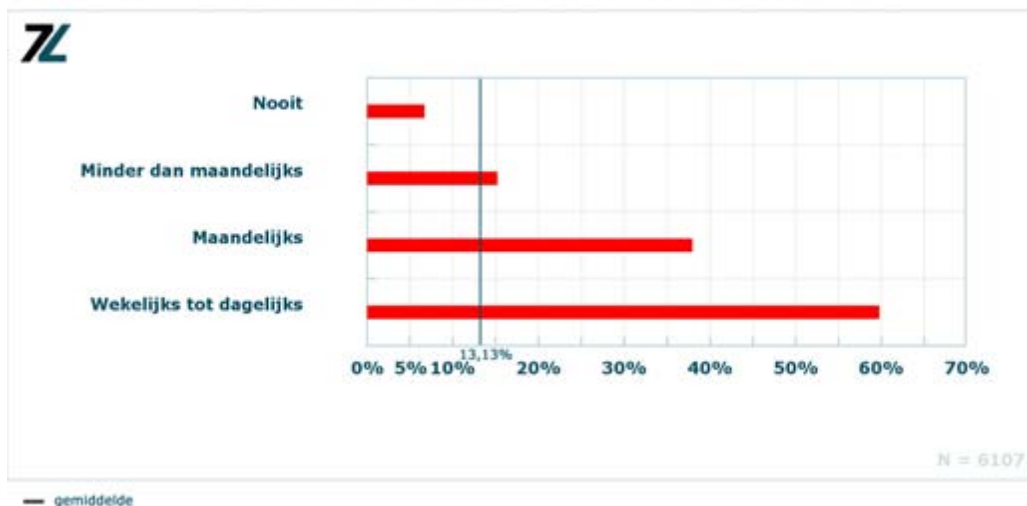
Verband tussen rijden onder invloed en onveilig alcoholgebruik

(“onveilig alcoholgebruik” zoals bevraagd door AUDIT)

Hoe vaker men onder invloed rijdt, hoe hoger de kans op onveilig alcoholgebruik in de AUDIT vragenlijst⁴⁵. Van de werknemers die nooit onder invloed rijden, heeft 6,70% een onveilig alcoholgebruik. Van de werknemers die minder dan maandelijks onder invloed rijden heeft 15,20% een onveilig alcoholgebruik. Van de werknemers die maandelijks onder invloed rijden heeft 37,94% een onveilig alcoholgebruik. Van de werknemers die wekelijks tot dagelijks onder invloed rijden heeft een ruime meerderheid een onveilig alcoholgebruik, namelijk 59,75%.

Dit significante verband tussen rijden onder invloed en onveilig alcoholgebruik houdt zowel stand binnen de groep mannen, als binnen de groep vrouwen. Het geldt voor elke leeftijdscategorie, zowel voor arbeiders als bedienden, zowel voor werknemers met als zonder veiligheidsfunctie en voor elk van de drie gedefinieerde sectorgroeperingen⁴⁶.

% onveilig alcoholgebruik volgens frequentie van rijden onder invloed

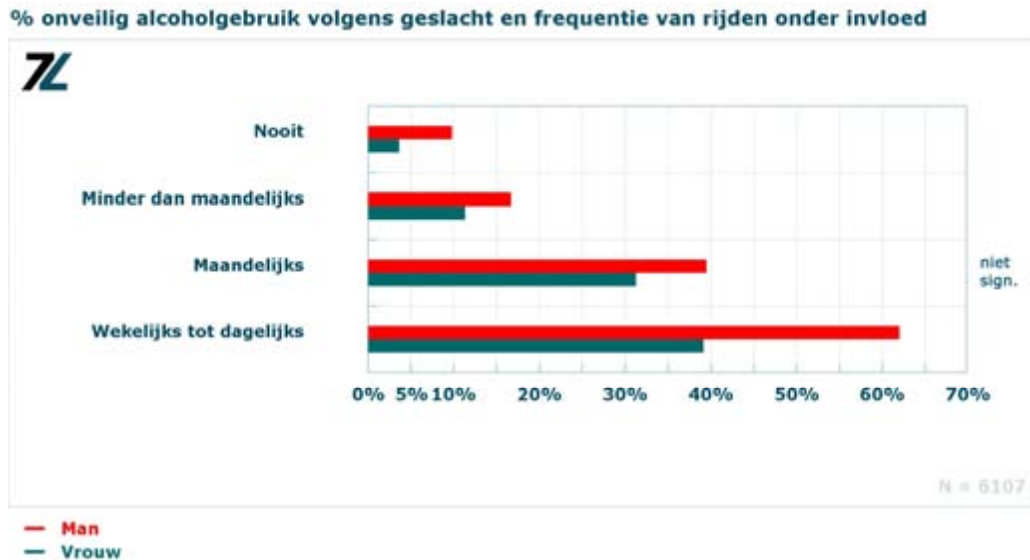
Werknemers met een onveilig alcoholgebruik tellen meer mensen die minstens eenmaal onder invloed gereden hebben in de laatste 12 maanden (67%) dan werknemers met een veilig alcoholgebruik (31%).

⁴⁵ Volgens de definitie van de WHO vertoont iemand die drinkt in onveilige situaties altijd risicogedrag, en kan men die persoon in principe niet als “veilig” gebruiker categoriseren. Vandaar de specificatie “onveilig alcoholgebruik volgens de AUDIT”.

⁴⁶ Analyses op basis van kruistabellen met χ^2 -test (Pearson Chi-square) en partial association binnen loglineair modellering. Deze partial association voorziet een uitzuivering voor de sociodemografische variabelen die volgens de χ^2 -test invloed hebben op onveilig alcoholgebruik, nl geslacht, leeftijd, statuut, veiligheidsfunctie of niet en sector. De besproken percentages en grafieken betreffen echter niet-uitgezuiverde data. Tenzij voor de interactie-effecten worden in de grafieken enkel significante verschillen getoond. Vandaar de groepering van sommige categorieën. De significantie-analyses van verschillen tussen categorieën van de sociodemografische variabelen gebeurden op basis van de Pearson Chi-square en de Fisher’s Exact Test for Count Data. Verbanden en verschillen worden als significant beschouwd vanaf $p < 0,05$.

Interactie-effect van geslacht en rijden onder invloed op onveilig alcoholgebruik

Mannen stellen meer onveilig alcoholgebruik dan vrouwen, onafhankelijk van hun frequentie van rijden onder invloed. Enkel de groep die maandelijks onder invloed rijdt, telt een even groot aandeel mannen als vrouwen.

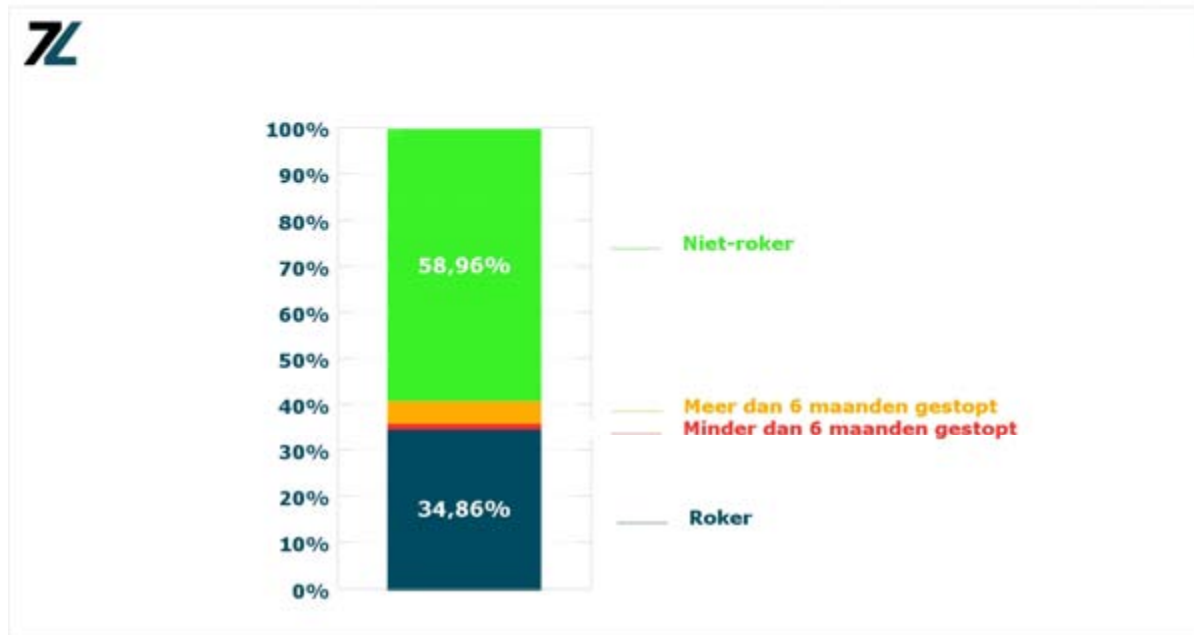

D. Rookgedrag

Globale resultaten

Iets meer dan 1 op de 3 werknemers (34,86%) rookt. 58,96% heeft nooit gerookt en 6,18% van de werknemers is ex-roker. Van deze ex-rokers is 1,28% minder dan 6 maanden gestopt en is 4,90% meer dan 6 maanden gestopt.

Bent u roker of niet?

Deze resultaten zijn gelijkaardig aan deze in de White Paper “De gezondheid van de Belgische werknemer”, een onderzoek gebaseerd op data uit 2005: 32,81% van de Belgische werknemers rookte en 56,97% nooit. Het percentage ex-rokers lag in het onderzoek van 2005 wel significant hoger⁴⁷: 10,22% had ooit⁴⁸ gerookt tegenover 6,18% in dit onderzoek.

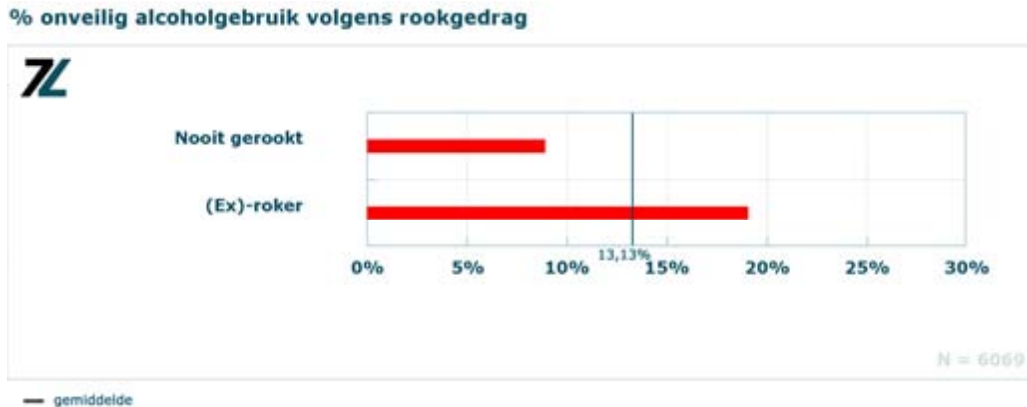
⁴⁷ $p = 0,00$ via Fisher Exact Test for Count Data

⁴⁸ Een werknemer die “ooit” gerookt heeft, is in dit onderzoek een ex-roker sinds minimum 12 maanden.

Verband tussen rookgedrag en onveilig alcoholgebruik

Werknemers die ooit gerookt hebben of nog steeds roken hebben een hogere kans op onveilig alcoholgebruik (19,05%) dan mensen die nooit gerookt hebben (8,91%).

Dit significante verband tussen rookgedrag en onveilig alcoholgebruik houdt zowel stand binnen de groep mannen, als binnen de groep vrouwen. Het geldt voor elke leeftijdscategorie, voor arbeiders en bedienden, zowel voor werknemers met als zonder veiligheidsfunctie en voor elk van de drie gedefinieerde sectorgroeperingen⁴⁹.

⁴⁹ Analyses op basis van kruistabellen met χ^2 -test (Pearson Chi-square) en partial association binnen loglineair modellering. Deze partial association voorziet een uitzuivering voor de sociodemografische variabelen die volgens de χ^2 -test invloed hebben op onveilig alcoholgebruik, nl geslacht, leeftijd, statuut, veiligheidsfunctie of niet en sector. De besproken percentages en grafieken betreffen echter niet-uitgezuiverde data. Tenzij voor de interactie-effecten worden in de grafieken enkel significante verschillen getoond. Vandaar de groepering van sommige categorieën. De significantie-analyses van verschillen tussen categorieën van de sociodemografische variabelen gebeurden op basis van de Pearson Chi-square en de Fisher's Exact Test for Count Data. Verbanden en verschillen worden als significant beschouwd vanaf $p < 0,05$.

E. Alcohol op het werk

In dit hoofdstuk gaan we na in welke mate de Belgische werknemer alcohol mag drinken op het werk en of de dagelijkse tolerantie van alcohol op het werk samenhangt met kenmerken van de werkgever of de werknemer.

Deze vraagstelling kwam zowel in het reeds beschreven onderzoek aan bod⁵⁰ als in de ZebraBenchmark van 2008⁵¹. Er is echter een belangrijk verschil tussen de exacte vraagstelling in beide onderzoeken. In het reeds beschreven onderzoek wordt gepeild naar het actief door de werkgever beschikbaar stellen van alcohol en wordt dit beschikbaar stellen bovendien beperkt tot de middagpauze. In de ZebraBenchmark wordt meer algemeen naar de alcoholconsumptie gepeild. De alcoholconsumptie wordt hier dus niet beperkt tot de middagpauze, en alcoholische dranken kunnen zowel door de werkgever beschikbaar gesteld zijn als meegebracht door de werknemer zelf. Deze discrepantie tussen beide items verklaart het belangrijke verschil in resultaat (zie verder).

We lichten hieronder eerst de globale resultaten in beide onderzoeken toe, om vervolgens het verband met kenmerken van werknemers en werkgevers na te gaan op basis van het item in de ZebraBenchmark.

---

⁵⁰ Zie steekproef 1 zoals beschreven in hoofdstuk 4.

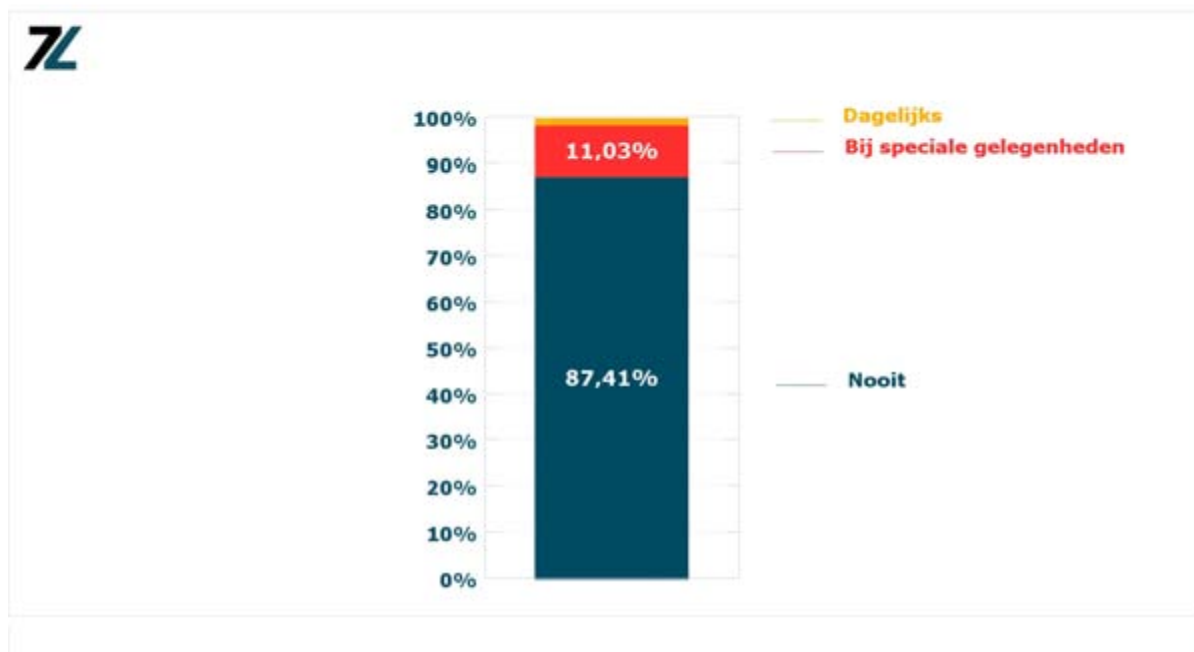
⁵¹ Zie steekproef 2 zoals beschreven in hoofdstuk 4.

Globale resultaten

Beschikbaarheid van alcohol tijdens de middagpauze

Bij bijna 9 op 10 werknemers (87,41%) heeft de werkgever de laatste 12 maanden geen alcohol ter beschikking gesteld tijdens de middagpauze. Bij iets meer dan 1 op 10 werknemers (11,03%) gebeurde dit enkel bij speciale gelegenheden, en bij 1,56% gebeurde dit dagelijks.

Hoe vaak stelde uw werkgever tijdens de laatste 12 maanden alcohol beschikbaar tijdens de middagpauze?

Het al dan niet beschikbaar stellen van alcohol tijdens de middagpauze vertoont geen verband met onveilig alcoholgebruik⁵². Het niet of minder ter beschikking stellen van alcohol door de werkgever heeft dus geen invloed op de mate van onveilig alcoholgebruik van zijn werknemers.

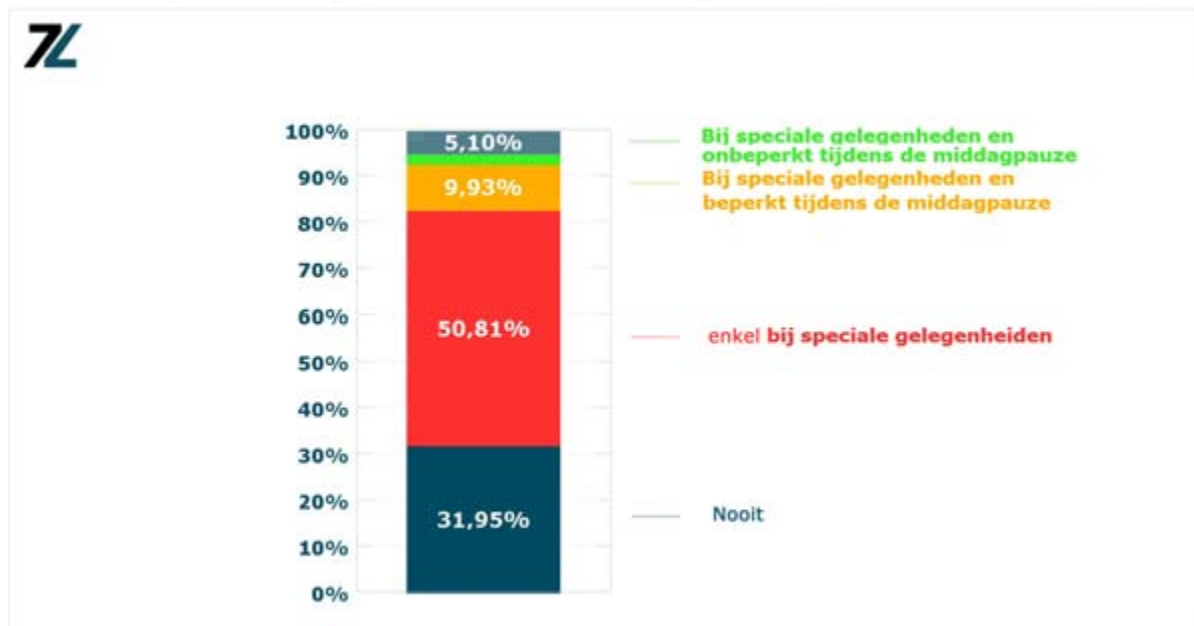
⁵² Analyses op basis van kruistabellen met χ^2 -test (Pearson Chi-square) en partial association binnen loglineair modellering. Deze partial association voorziet een uitzuivering voor de sociodemografische variabelen die volgens de χ^2 -test invloed hebben op onveilig alcoholgebruik, nl geslacht, leeftijd, statuut, veiligheidsfunctie of niet en sector.

Tolerantie van alcohol op het werk

De vraag die de respondenten in de ZebraBenchmark kregen voorgeschoteld was de volgende: “Wanneer mag er alcohol gedronken worden in uw organisatie”. Respondenten konden antwoorden met ‘altijd’, ‘bij speciale gelegenheden en onbeperkt tijdens de middagpauze’, ‘bij speciale gelegenheden en beperkt tijdens de middagpauze’, ‘enkel bij speciale gelegenheden (personeelsfeest, afscheidsdruk, ...)’ of ‘nooit’. Merk op dat ze maar één antwoordalternatief konden aankruisen.

De resultaten tonen aan dat bijna 1 op 3 werknemers (31,95%) nooit alcohol mag drinken in de organisatie. Ongeveer de helft (50,81%) van de werknemers geeft aan enkel alcohol te mogen drinken bij speciale gelegenheden zoals een personeelsfeest, een afscheidsdruk, enz. Bijna 1 op 10 werknemers (9,93%) mag bij speciale gelegenheden en beperkt tijdens de middagpauze alcohol drinken. 2,21% mag bij speciale gelegenheden alcohol drinken, en onbeperkt tijdens de middagpauze. Tot slot mag 5,10% altijd alcohol drinken in de organisatie.

Wanneer mag er alcohol gedronken worden in uw organisatie?

Waardoor wordt de tolerantie van alcohol op het werk beïnvloed?

Voor de analyse van het verband tussen de tolerantie van alcohol op het werk en de kenmerken van werkgever en werknemer werd de afhankelijke variabele ‘tolerantie van alcohol’ gedichotomiseerd⁵³. De resultaten tonen aan dat 17,24% van de werknemers dagelijks alcohol mag drinken op het werk.

Het statuut van de werknemer, het type bedrijf (privé/publiek) en de regio van tewerkstelling hebben een effect op de tolerantie van alcohol op het werk. Elk van deze verbanden houdt stand bij controle voor de andere kenmerken met invloed op de tolerantie van alcohol op het werk, namelijk statuut, type bedrijf en provincie. Geslacht en leeftijd van de werknemer en omvang van de onderneming houden geen verband met de al dan niet dagelijkse tolerantie van alcohol op het werk⁵⁴. Grote en kleine ondernemingen vertonen volgens deze data dus geen verschil in tolerantie tegenover alcohol op het werk.

---

⁵³ De 2 antwoordcategorieën waarbij op het werk ‘niet elke dag’ alcohol mag gedronken worden (‘nooit’ en ‘enkel bij speciale gelegenheden’), werden samengenomen tot de categorie ‘niet dagelijks’. De 3 antwoordalternatieven waarbij op het werk ‘minstens elke dag’ alcohol mag gedronken worden (‘bij speciale gelegenheden en beperkt tijdens de middagpauze’, ‘bij speciale gelegenheden en onbeperkt tijdens de middagpauze’ en ‘altijd’), werden samengenomen tot 1 categorie ‘dagelijks’.

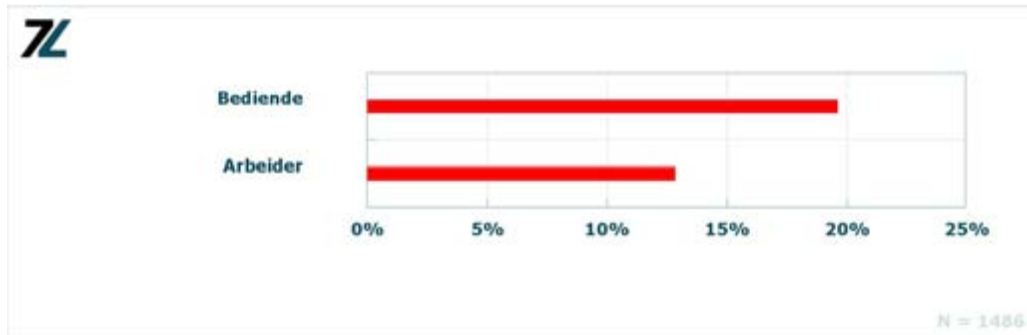
⁵⁴ Analyses op basis van kruistabellen met χ^2 -test (Pearson Chi-square) en partial association binnen loglineair modellering. Deze partial association voorziet een uitzuivering voor de sociodemografische variabelen die volgens de χ^2 -test invloed hebben op de al dan niet dagelijkse beschikbaarheid van alcohol op het werk, nl statuut, sector en provincie van tewerkstelling. De besproken percentages en grafieken betreffen echter niet-uitgezuiverde data. In de grafieken worden enkel significante verschillen getoond. Vandaar de groepering van sommige categorieën. De significantie-analyses van verschillen tussen categorieën van de sociodemografische variabelen gebeurden op basis van de Pearson Chi-square en de Fisher’s Exact Test for Count Data. Verbanden en verschillen worden als significant beschouwd vanaf $p < 0,05$.

Statuut

De tolerantie van alcoholconsumptie op het werk is groter voor bedienden dan voor arbeiders. 19,61% van de bedienden mag dagelijks alcohol drinken op het werk. Dit is significant meer dan de arbeiders, waarvan 12,84% dagelijks alcohol mag drinken.

Dit significante verschil tussen bedienden en arbeiders houdt zowel stand in de privé-sector, als in de publieke sector. Het geldt voor werknemers in elke provincie.

% mogelijkheid tot dagelijkse alcoholconsumptie op het werk volgens statuut

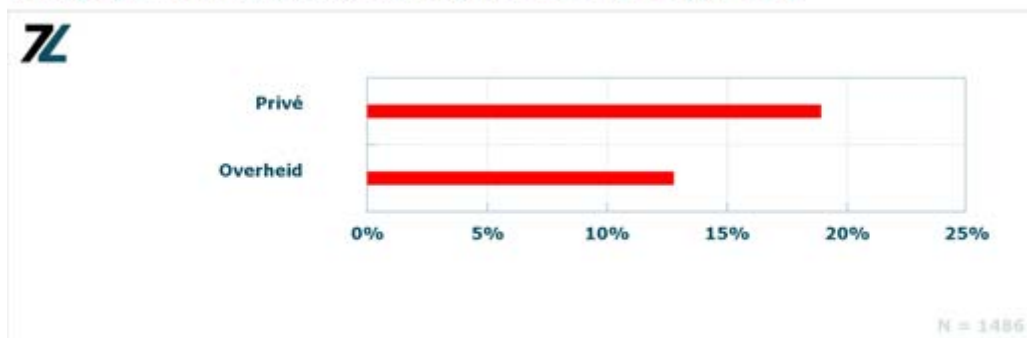

Type bedrijf

We maken een onderscheid tussen werknemers uit de privé-sector en werknemers die voor de overheid werken. Hierbij zien we dat meer werknemers uit de privé-sector (18,91%) dagelijks alcohol mogen consumeren op het werk in vergelijking met werknemers bij de overheid (12,78%).

Dit significante verschil tussen de privé-sector en de overheid houdt zowel stand binnen de groep bedienden als binnen de groep arbeiders. Het geldt voor werknemers in elke provincie.

% mogelijkheid tot alcoholconsumptie op het werk volgens type bedrijf

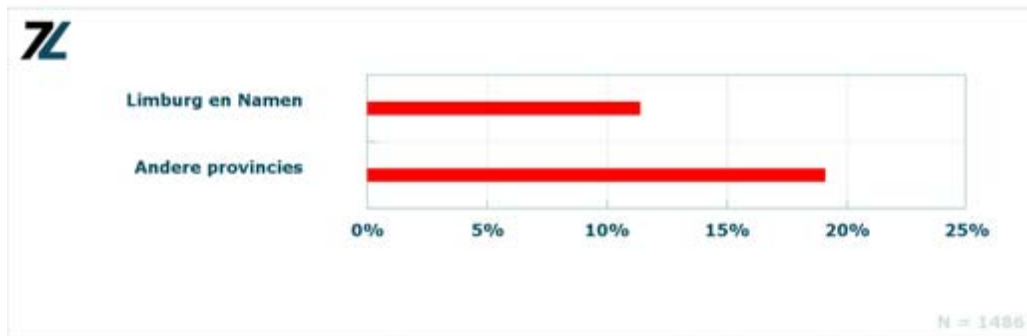

Provincie

Werkgevers in de provincies Limburg en Namen blijken significant minder tolerantie tegenover alcohol op het werk te vertonen dan werkgevers uit de andere provincies (11,38% vs. 19,09%).

Dit significante verschil tussen provincies houdt zowel stand binnen de groep bedienden als binnen de groep arbeiders. Het geldt zowel voor de privé-sector, als voor de overheid.

% mogelijkheid tot alcoholconsumptie op het werk volgens provincie

VI. REFERENTIES

AERTGEERTS B. (2000), "Screening for alcohol abuse or dependence", Leuven: ACCO, 93p.

ANDERSON P. (2003), "The risk of alcohol. What general practice can do", Nijmegen: Drukkerij Quickprint, 231p.

ANDERSON P & BAUMBERG B (2006), "Alcohol in Europe", London: Institute of alcohol studies.

ANDERSON P., GUAL A. & COLOM J. (2005), "Alcohol and Primary Health Care: Clinical Guidelines on Identification and Brief Interventions", Barcelona: Department of Health of the Government of Catalonia, 173p.

BABOR T., HIGGINS-BIDDLE J., SAUNDERS J. & MONTEIRO M. (2001), "The alcohol use disorders identification test", Department of mental health and substance dependence: World Health Organization.

BAYINGANA K., DEMAREST S., GISLE L., HESSE E., MIERMANS PJ., TAFFOREAU J. & VAN DER HEYDEN J. (2006), « Enquête de santé par interview, Belgique 2004 », Service d'Epidémiologie, Bruxelles : Institut scientifique de santé publique.

BRECHT B. (2007), "Een empirische studie naar de relatie tussen overcommitment, effort-reward imbalance en alcoholgebruik bij Vlaamse werknemers", Ongepubliceerde Masterproef, Universiteit Gent.

CORRAO G., BAGNARDI V., ZAMBON A. & LA VECCHIA C. (2004), "A meta-analysis of alcohol consumption and the risk of 15 diseases", Preventive Medicine 38, 613-619.

NIAAA (2007), "Helping people who drink too much: a clinical guide", US Department of health & human services. National institute of health, National institute on Alcohol Abuse and Alcoholism (NIAAA). NIH publication No 07-3769 reprinted May 2007.

PACOLET J. & CATTART G. (2004), "Alcoholgebruik en –misbruik naar leeftijd in België. Analyse op basis van de gezondheidsenquête en het huishoudbudgetonderzoek", Leuven- Brussel: Katholieke Universiteit Leuven, 172p.

PACOLET J., DEGREEF T. & BOUTEN R. (2003), "Sociale kosten-batenanalyse van alcoholgebruik en –misbruik in België", Leuven: Katholieke Universiteit Leuven, 588p.

Prevent, *S'investir dans l'homme au travail*, [on line].

<http://fr.prevent.be/net/net01.nsf/p/3D45D07A6DE61103C1256F69002B321D> (Page consultée le 1 avril 2008)

Securex Research Center (2007), White Paper "De gezondheid van de Belgische werknemer. The 'heart' of our companies".

Statistics Belgium. *A division of the Federal Public Service Economy*, [on line].

http://www.statbel.fgov.be/studies/thesis_fr.asp?n=131 (Page consultée le 1 avril 2008)

World Health Organization (2005), “Lexicon of alcohol and drug terms”.

VII. DOELSTELLING EN AUTEUR

A. Doel

Het onderzoek heeft als doelstellingen:

- Benchmarkinformatie te verlenen aan ondernemingen die zelf een onderzoek naar alcoholgebruik willen laten uitvoeren en/of een beleid omtrent alcohol op het werk willen opzetten;
- Wetenschappelijk onderzoek te verrichten op het gebied van onveilig alcoholgebruik bij werknemers;
- Actuele informatie te bieden over het alcoholgebruik van de werkende bevolking in België;
- Werknemers individueel te sensibiliseren.

B. Van wie gaat het onderzoek uit?

De groep Securex

De groep Securex is een internationale speler op het gebied van personeelsadministratie en HR-dienstverlening.

Securex behaalde in 2007 een omzet van 221 miljoen EUR. De groep telt 1.620 medewerkers en 33 kantoren in België en het buitenland. Hierdoor kan ze een optimale service verlenen aan 75.000 bedrijven, 104.000 zelfstandigen, 70.000 particulieren en 4.500 partners.

Zo biedt Securex ondernemingen knowhow, expertise, oplossingen en tools waarmee ze hun HR-beleid voortdurend kunnen verbeteren. Ook individuen kunnen dankzij de kennis en het aanbod van Securex hun sociaal statuut optimaliseren.

Securex.

www.securex.be

Securex Health & Safety Solutions

Securex Health & Safety Solutions biedt middelgrote en grote ondernemingen diensten en advies die een directe impact hebben op de gezondheid, de veiligheid en het welzijn van hun werknemers.

Een werknemer die zich goed voelt, presteert beter. Het welzijn van de werknemers is dan ook van groot belang voor het succes van een onderneming. Securex Health & Safety Solutions verhoogt het welzijn en dus de inzetbaarheid van werknemers.

Securex Health & Safety Solutions bundelt verschillende afdelingen binnen de groep Securex: o.a. de verzekering arbeidsongevallen, de medische controle op absentisme en de externe dienst voor preventie en bescherming.

Dit maakt het mogelijk het hele traject van analyse, advies en implementatie aan te bieden en de performantie van een onderneming te benchmarken met andere ondernemingen.

Vertrekkende vanuit deze multidisciplinaire benadering zorgen we voor een geïntegreerde aanpak van gezondheid, ziekte en verzuim, psychosociale aspecten (stress, mobbing,...), veiligheid en arbeidsomstandigheden. Met deze geïntegreerde aanpak beperken we ons niet tot medische en technische aspecten, maar integreren een gedragsmatige aanpak. Hiermee komen ondernemingen tot duurzame resultaten.

Securex Research Center

De groep Securex beschikt over een eigen performant Research Center. Dit centrum verricht wetenschappelijk onderzoek waarmee we het advies aan onze klanten en partners onderbouwen.

Het Research Center publiceert zo ieder jaar verschillende studies waarin thema's worden behandeld die aansluiten bij human resources.

Een multidisciplinair team verzamelt, analyseert en interpreteert hiervoor allerlei gegevens met betrekking tot de verschillende aspecten van HR. Dit uiteraard in nauwe samenwerking met de academische wereld. Het Research Center maakt ook gebruik van de uitgebreide databases en studies van onze Externe Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk, ons Sociaal Secretariaat en onze dienst Medische Controle. Daarnaast baseert het centrum zich ook op de resultaten van de vergelijkende enquêtes op vlak van motivatie, welzijn, stress, absentieïsme en tevredenheid op het werk die het jaarlijks organiseert.

Hieronder kunt u de meest recente white papers die wij hebben uitgegeven, downloaden:
www.zebrazone.be .

C. Contactgegevens

Indien u graag meer toelichting wenst te ontvangen bij deze white paper kunt u steeds bij de volgende personen terecht:

Securex Health & Safety Solutions

Genèvestraat 4
B – 1140 Brussel

Dr. Brigitte Chavée

Manager bedrijfsartsen
Phone: +32 2 729 95 02
Fax: +32 2 729 94 98
brigitte.chavee@securex.be

Karin Roskams

Manager psychosociale aspecten op het werk
Phone: +32 474 270 753
Fax: +32 32 2 729 94 98
karin.roskams@securex.be

Securex Research Center

Brouwerijstraat 1
B - 9031 Gent (Drongen)

Heidi Verlinden

HR Research Expert
Phone: +32 16 38 86 41
Fax: +32 16 38 86 10
heidi.verlinden@securex.be

Hermína Van Coillie

HR Research Expert
Phone: +32 16 38 86 73
Fax: +32 16 38 86 10
hermina.van.coillie@securex.be

Bezoek onze website: www.securex.be

U kunt zich uiteraard ook abonneren op onze nieuwsbrief. Zo ontvangt u automatisch de white papers van het Securex Research Center. Surf daarvoor naar: www.zebrazone.be/zebrazine.